

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Topólka na lata 2015-2020

Na podstawie art.18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2013r., poz. 594, poz.645, poz. 1318, z 2014 r., poz. 379 , poz.1072) w związku z art. 17 ust. 1 pkt. 1 i art. 110 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2015r. poz. 163),

uchwała się , co następuje:

§ 1.Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Topólka na lata 2015 – 2020 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3.1.Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

2. Uchwała podlega podaniu do publicznej wiadomości poprzez ogłoszenie w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Gminy Topólka .

Przewodniczący
Rady Gminy Topólka

Stanisław Borkowski

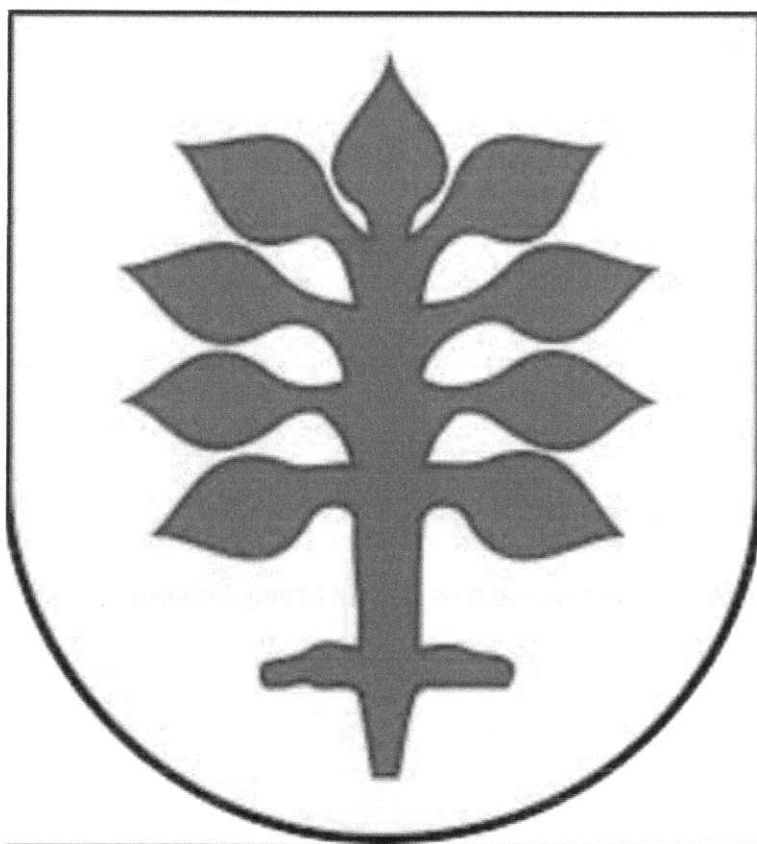
Uzasadnienie:

Art. 17 ust 1, pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej(Dz.U. z 2015r. poz 163) określa opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych jako zadanie własne gminy. Strategia ta ma na celu integrację osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Opracowanie i wdrożenie strategii stanowi spełnienie kryteriów o pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację jej celów w ramach programów aktywizacji obszarów wiejskich.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
na terenie Gminy Topólka
na lata 2015-2020**

**GMINA TOPÓLKA
POWIAT RADZIEJOWSKI
WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE**

TOPÓLKA 2014

A handwritten signature or mark in the bottom right corner of the page, consisting of stylized, cursive letters.

Spis treści

Spis treści.....	2
1. Wprowadzenie.....	4
2. Metodologia opracowania Strategii.....	5
3. Diagnoza sytuacji społecznej Gminy Topólka.....	6
3.1. Charakterystyka sytuacji społecznej.....	6
3.1.1. Charakterystyka ogólna Gminy Topólka	6
3.1.2. Demografia.....	7
3.1.3. Rynek pracy	15
3.1.4. Gospodarka mieszkaniowa.....	17
3.1.5. Służba zdrowia	19
3.1.6. Edukacja	19
3.1.7. Kultura i sport	21
3.1.8. Podmioty wsparcia społecznego.....	22
3.2. Problemy społeczne występujące na terenie Gminy Topólka.....	28
3.2.1. Rodzina	28
3.2.2. Bezrobocie	29
3.2.3. Niepełnosprawność	32
3.2.4. Uzależnienia.....	33
3.2.5. Ubóstwo	37
3.2.6. Bezdomność.....	37
3.2.7. Przemoc w rodzinie	38
3.2.8. Osoby starsze	39
3.3. Wyniki badania ankietowego.....	40

3.4. Analiza SWOT	41
4. Prognoza zmian w zakresie objętym strategią.....	43
4.1. Prognoza demograficzna	43
4.2. Prognoza zmian	47
5. Cele strategiczne projektowanych zmian.....	49
6. Kierunki niezbędnych działań	50
7. Sposób realizacji strategii oraz jej ramy finansowe	51
8. Monitoring i wskaźniki pomiaru stopnia realizacji strategii.....	52
9. Spis tabel	57
10. Spis wykresów.....	58
11. Spis rysunków	58
12. Załączniki	58

1. Wprowadzenie

Problemy społeczne będące wynikiem zmian politycznych i gospodarczych, jakie dokonały się w Polsce na przestrzeni ostatnich lat, stawiają przed władzami samorządowymi nowe wyzwania. Dotychczas realizowany model polityki społecznej polegający głównie na łagodzeniu skutków niekorzystnych zjawisk okazał się nie dość skuteczny. Podejmowane działania skierowane były na walkę z rezultatami problemów, brak natomiast było wystarczającego nacisku na profilaktykę zagrożeń. W efekcie rośnie liczba osób – beneficjentów pomocy społecznej i utrwalają się postawy roszczeniowe tego kręgu osób. Dlatego też potrzebą chwili jest opracowanie spójnych, całościowych, perspektywicznych programów polityki społecznej. Podstawowym narzędziem realizacji lokalnej polityki społecznej jest **strategia rozwiązywania problemów społecznych**. Obowiązek jej opracowania wynika z art. 17 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (j.t. Dz. U. z 2013 poz. 182 ze zm.), który mówi: *„do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym „należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.”*

Zgodnie z art. 16b, ust. 2, strategia rozwiązywania problemów społecznych zawiera w szczególności:

- 1) diagnozę sytuacji społecznej;
- 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
- 3) określenie:
 - a) celów strategicznych projektowanych zmian,
 - b) kierunków niezbędnych działań,
 - c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
 - d) wskaźników realizacji działań.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych zorientowana jest na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się problemami społecznymi w gminie oraz instytucjami działającymi w szerszym obszarze polityki społecznej jak: edukacja, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne, pomoc osobom niepełnosprawnym, zapobieganie wykluczeniu społecznemu. Działania będą kierowane głównie do środowisk pozostających na marginesie życia społecznego, wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Topólka na lata 2015-2020 jest wieloletnim dokumentem programowym, który ma istotne znaczenie

dla zapewnienia bezpieczeństwa socjalnego jej mieszkańców, a w szczególności grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

2. Metodologia opracowania Strategii

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Topólka na lata 2015-2020 przygotowana została zgodnie z ogólnymi warunkami stawianymi takim dokumentom. Umownie można ją podzielić na trzy główne części.

Pierwsza część przedstawia charakterystykę sytuacji społecznej Gminy Topólka wg stanu na dzień 31.12.2013 roku (w niektórych przypadkach dane dotyczą roku 2012). Zawarto tutaj informacje istotne z punktu widzenia występujących na jej terenie problemów społecznych. Przeanalizowano strukturę demograficzną, sytuację na rynku pracy, stan gospodarki Gminy. Opisano również dostępne dla mieszkańców usługi społeczne tj. edukacja, kultura, ochrona zdrowia i pomoc społeczna. Charakterystyki tej dokonano w oparciu o:

- informacje uzyskane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Topólce,
- dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Radziejowie,
- dane z Posterunku Policji w Topólce,
- dane Głównego Urzędu Statystycznego,
- inne dane dostępne na stronach internetowych oraz w dokumentach strategicznych Gminy.

Charakterystykę sytuacji społecznej Gminy Topólka podsumowuje analiza SWOT.

Część drugą stanowi prognoza zmian problemów społecznych zidentyfikowanych w części diagnostycznej. Prognoza ta została podzielona na 2 zasadnicze części:

- prognozę demograficzną opracowaną w oparciu o *Prognozę dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011-2035* opracowaną przez GUS, oraz
- prognozę zmian problemów społecznych na terenie Gminy w wyniku realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz działań organizacji i instytucji publicznych działających w zakresie pomocy społecznej (w tym działań GOPS w Topólce), które będą miały na celu przeciwdziałanie i niwelowanie istniejących problemów.

Niniejsza prognoza stanowi podstawę do zdefiniowania konkretnych celów strategicznych i kierunków działań.

Część trzecia to sformułowanie konkretnych celów strategicznych i kierunków działań niezbędnych do zredukowania niekorzystnych zjawisk społecznych występujących na terenie Gminy Topólka. W części tej określono również sposób realizacji Strategii oraz jej ramy

finansowe ze wskazaniem źródeł finansowania określonych działań oraz wskaźników ich realizacji.

Strategia obejmuje okres do 2020 roku. Uzasadnieniem dla tak wybranego horyzontu czasowego jest z jednej strony specyfika procesów społecznych (skutki realizacji Strategii będą widoczne dopiero w dłuższym okresie czasu), z drugiej zaś strony konieczność dostosowania Strategii do innych dokumentów programowych na szczeblu krajowym i wojewódzkim.

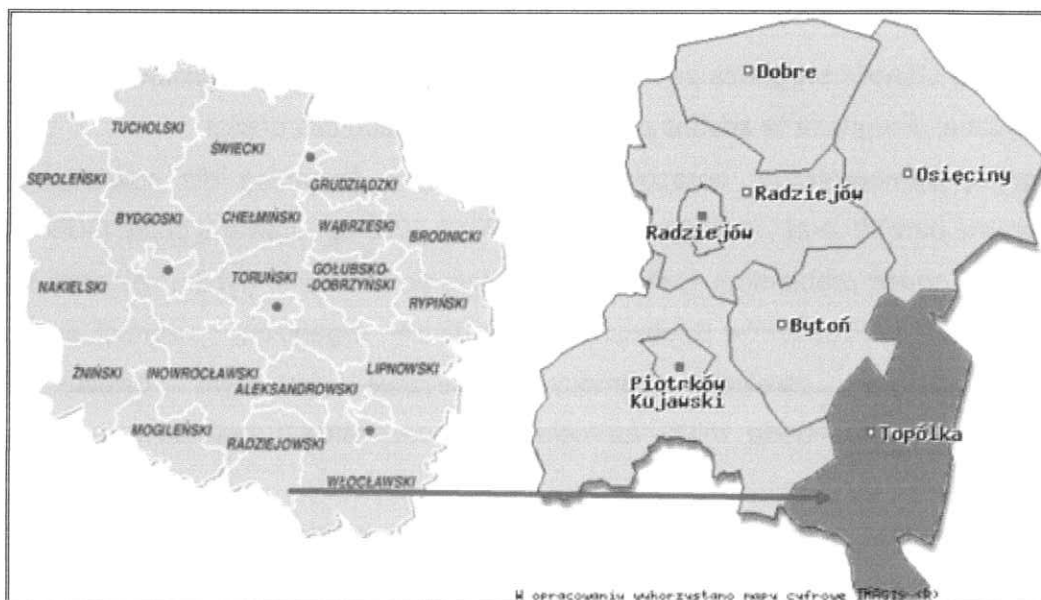
3. Diagnoza sytuacji społecznej Gminy Topólka

3.1. Charakterystyka sytuacji społecznej

3.1.1. Charakterystyka ogólna Gminy Topólka

Gmina Topólka zlokalizowana jest w centralnej części Polski, w południowej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie radziejowskim. Niniejsza jednostka samorządu terytorialnego zajmuje powierzchnię 102 km². Gminę otacza piękno krajobrazu Kujaw, który urozmaica urokliwe Jezioro Głuszyńskie. Dodatkową zaletą dla szukających idealnego miejsca odpoczynku, jest położenie Gminy z dala od dużych ośrodków przemysłowych.

Rysunek 1. Położenie Gminy Topólka na tle powiatu radziejowskiego i województwa kujawsko-pomorskiego

Źródło: www.zpp.pl

Gmina Topólka graniczy z następującymi gminami:

- od północy z Gminą Osięciny (powiat radziejowski);

- od południa z gminami Babiak (powiat kolski, województwo wielkopolskie) i Wierzbinek (powiat koniński, województwo wielkopolskie);
- od zachodu z gminami Bytoń i Piotrków Kujawski (powiat radziejowski);
- od wschodu z gminami Izbica Kujawska i Lubraniec (powiat włocławski).

Topólka położona jest w odległości około 22 km od miasta powiatowego Radziejowa, 40 km od Włocławka, 121 km od Łodzi i 150 km od Poznania.

3.1.2. Demografia

LICZEBNOŚĆ GMINY Z PODZIAŁEM NA PŁEĆ

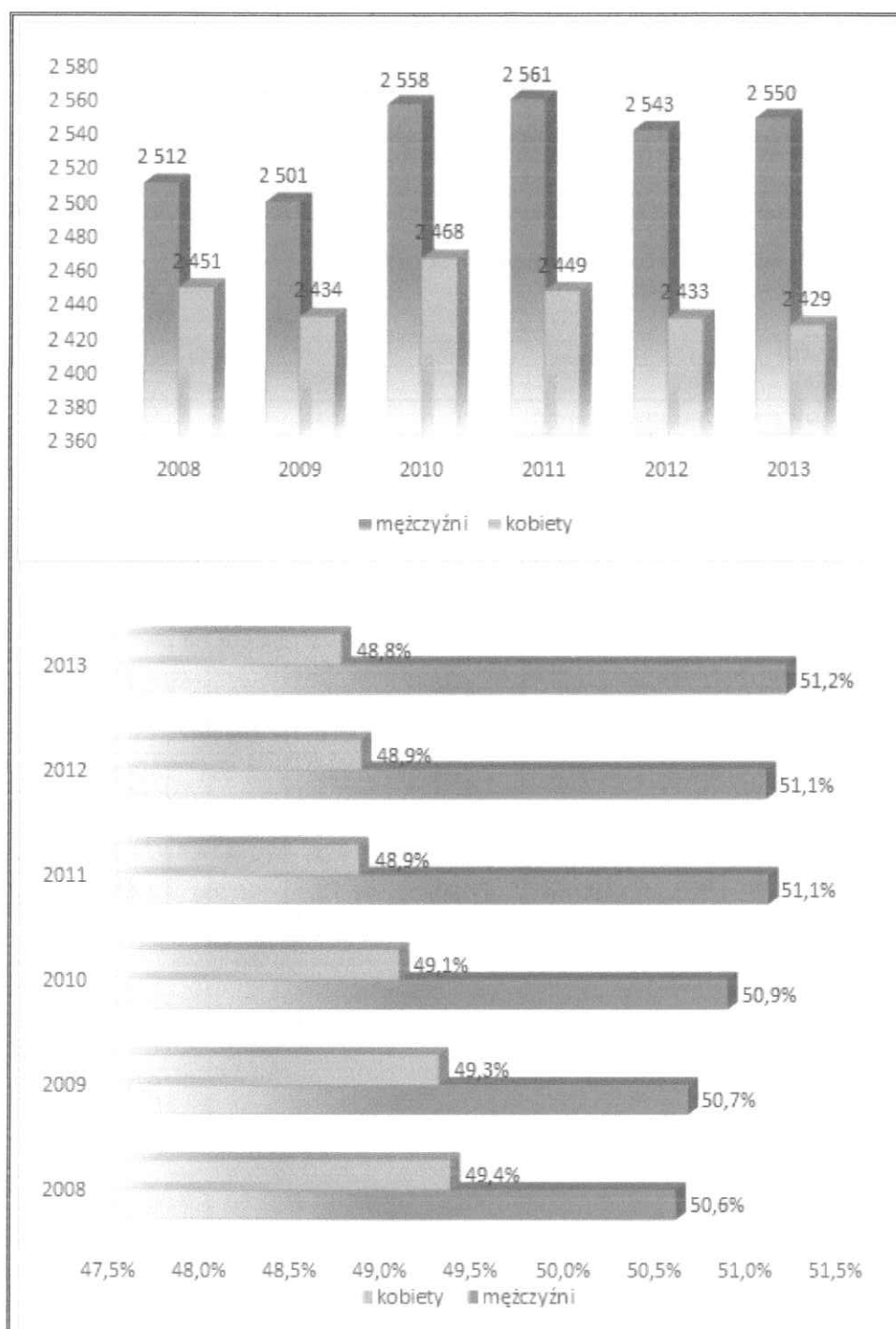
Liczba ludności na terenie Gminy Topólka na koniec 2013 roku wyniosła 4 979 osób, z czego kobiety stanowiły 48,8%. W okresie 2008-2013 liczba mieszkańców Gminy zwiększyła się o 0,3%.

Tabela 1. Liczebność Gminy Topólka z podziałem na płeć

Wyszczególnienie	J. m.	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ogółem	osoba	4 963	4 935	5 026	5 010	4 976	4 979
mężczyźni	osoba	2 512	2 501	2 558	2 561	2 543	2 550
	%	50,6%	50,7%	50,9%	51,1%	51,1%	51,2%
kobiety	osoba	2 451	2 434	2 468	2 449	2 433	2 429
	%	49,4%	49,3%	49,1%	48,9%	48,9%	48,8%

Źródło: Dane GUS

Wykres 1. Struktura ludności Gminy Topólka według płci

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

STRUKTURA WIEKOWA MIESZKAŃCÓW

Najliczniejszą grupę wiekową w 2013 roku stanowiły osoby w wieku pomiędzy 20 a 24 rokiem życia. Następnymi w kolejności są osoby w wieku 25-29 lat, 55-59 lat, 30-34 lata oraz 50-54 lata.

Tabela 2. Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Topólka w 2013 r.

Grupa wiekowa	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
0-4 lata	241	123	118
5-9 lat	233	121	112
10-14 lat	274	170	104
15-19 lat	308	162	146
20-24 lata	404	195	209
25-29 lat	397	224	173
30-34 lata	369	213	156
35-39 lat	352	169	183
40-44 lata	295	150	145
45-49 lat	320	169	151
50-54 lata	368	190	178
55-59 lat	388	214	174
60-64 lata	311	169	142
65-69 lat	192	96	96
70-74 lata	149	59	90
75-79 lat	164	60	104
80-84 lata	124	38	86
Powyżej 85	90	28	62
Razem	4 979	2 550	2 429

Źródło: Dane GUS

Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Topólka została również przedstawiona w tabeli 3 z podziałem na 3 grupy:

- grupa w wieku przedprodukcyjnym,
- grupa w wieku produkcyjnym,
- grupa w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 3. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym oraz poprodukcyjnym w latach 2008-2013

Wyszczególnienie	Jedn. Miary	2008	2009	2010	2011	2012	2013
w wieku przedprodukcyjnym							
Ogółem	Osoba	1 081	1 040	1 004	972	936	917
Mężczyźni	Osoba	568	548	533	529	496	501
Kobiety	Osoba	513	492	471	443	440	416
w wieku produkcyjnym							
Ogółem	Osoba	3 081	3 083	3 190	3 181	3 183	3 201
Mężczyźni	Osoba	1 676	1 689	1 765	1 757	1 771	1 768
Kobiety	Osoba	1 405	1 394	1 425	1 424	1 412	1 433
w wieku poprodukcyjnym							
Ogółem	Osoba	801	812	832	857	857	861
Mężczyźni	Osoba	268	264	260	275	276	281
Kobiety	Osoba	533	548	572	582	581	580
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem							
w wieku przedprodukcyjnym	%	21,8	21,1	20	19,4	18,8	18,4
w wieku produkcyjnym	%	62,1	62,5	63,5	63,5	64	64,3
w wieku poprodukcyjnym	%	16,1	16,5	16,6	17,1	17,2	17,3

Źródło: Dane GUS

Analizując dane zawarte w tabeli 3 należy stwierdzić, że najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku produkcyjnym – 64,3% populacji Gminy Topólka w 2013 roku. Natomiast ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 18,4%, a w wieku poprodukcyjnym – 17,3%.

W analizowanym okresie można zauważyć, że:

- liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym systematycznie maleje, a w konsekwencji liczba ludności Gminy będzie malała przy założeniu, że tendencja ta się nie zmieni w kolejnych latach,
- liczba ludności w wieku produkcyjnym w analizowanym okresie rośnie, co ostatecznie skutkowało tym, że w 2013 roku była wyższa niż w 2008 o 3,9%,
- liczba ludności w wieku poprodukcyjnym systematycznie wzrasta, co wynika z krajowych trendów demograficznych.

Powyższe wnioski świadczą o starzeniu się społeczeństwa na terenie Gminy Topólka.

POZIOM WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW

W 2002 roku w Gminie Topólka dominowały osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym – 50,0% populacji Gminy. Kolejną pod względem liczebności grupę stanowiły osoby legitymujące się wykształceniem zasadniczym zawodowym – 21,9% oraz osoby z wykształceniem średnim – 15,0%. Wykształcenie wyższe posiadało 3,3% osób, a policealne – 1,6%. Odsetek osób z wykształceniem podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia był wysoki i wynosił 8,2%.

Zauważalne jest zróżnicowanie wykształcenia mieszkańców Gminy Topólka ze względu na płeć. Wśród kobiet z terenu Gminy wyższy niż u mężczyzn był odsetek osób z wykształceniem wyższym, policealnym i średnim, zaś zdecydowanie niższy odsetek osób z wykształceniem zawodowym.

Tabela 4. Poziom wykształcenia mieszkańców Gminy Topólka

Rodzaj wykształcenia	Ogółem		Mężczyźni	Kobiety
	Liczba osób	Udział %		
Wyższe	140	3,3%	44	96
Policealne	69	1,6%	21	48
Średnie	630	15,0%	256	374
Zasadnicze zawodowe	923	21,9%	607	316
Podstawowe ukończone	2 104	50,0%	1 044	1 060
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	344	8,2%	150	194

Źródło: Dane GUS Narodowy Spis Powszechny 2002

Przedstawione wyżej dane dotyczą wyników Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku i nie odzwierciedlają aktualnej sytuacji. Należy założyć, iż obecnie na terenie Gminy Topólka, podobnie jak i w całym kraju, liczba osób z wykształceniem wyższym jest nieco większa. Potwierdzeniem tego są dane GUS dotyczące wykształcenia mieszkańców powiatu radziejowskiego ze spisu powszechnego przeprowadzonego w 2002 i 2011 roku zawarte w tabeli 5.

Zgodnie z danymi przedstawionymi w tabeli 5, widoczny jest wyraźny wzrost liczby mieszkańców powiatu radziejowskiego o wykształceniu wyższym. Jest on równy 110,6% w ostatnich 9 latach, co jest bardzo pozytywnym sygnałem.

Tabela 5. Poziom wykształcenia mieszkańców powiatu radziejowskiego

Rodzaj wykształcenia	2002	2011	Zmiana % 2011/2002
Wyższe	1 595	3 359	110,6%
Średnie i policealne	8 082	9 839	21,7%
Średnie zawodowe	5 758	6 140	6,6%
Średnie ogólnokształcące	1 532	3 089	101,6%
Zasadnicze zawodowe	8 906	9 593	7,7%
Gimnazjalne	-	2 311	-
Podstawowe ukończone	14 488	10 150	-29,9%
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	2 606	871	-66,6%

Źródło: Dane GUS (Narodowy Spis Powszechny 2002 Ludność, Narodowy Spis Powszechny 2011 Ludność)

Coraz więcej osób z powiatu decyduje się również na podjęcie edukacji, o czym świadczą:

- wzrost liczby osób z wykształceniem średnim i policealnym o 21,7%,
- wzrost liczby osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym o 101,6%,
- spadek liczby osób z wykształceniem podstawowym ukończonym o 29,9%,
- spadek liczby osób z wykształceniem podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia o 66,6%.

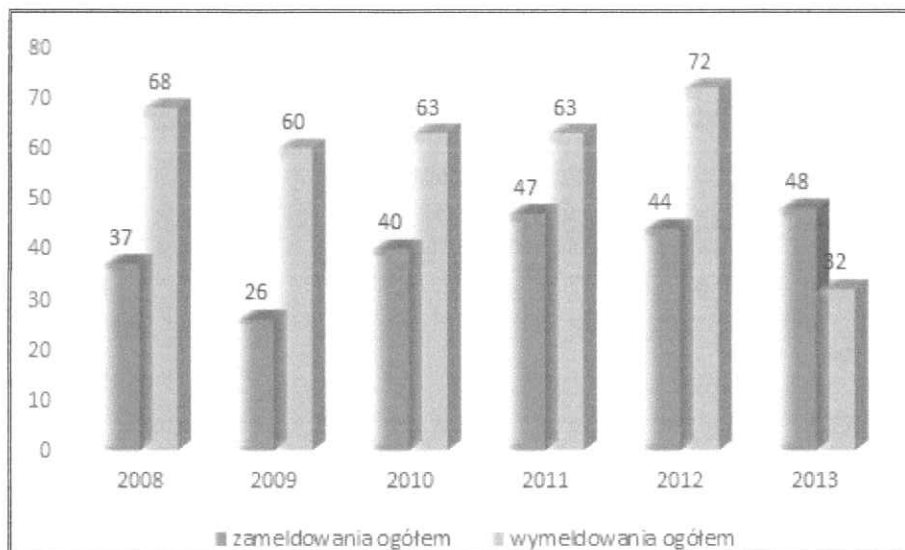
Należy zatem zakładać, że sytuacja w Gminie Topólka obecnie kształtuje się podobnie.

MIGRACJE

Poprzez migracje rozumie się stałą lub czasową zmianę miejsca pobytu. Saldo migracji ma istotny wpływ na wysokość populacji danego obszaru.

W Gminie Topólka w latach 2008 – 2013 zarówno liczba zameldowań, jak i wymeldowań ulegała wahaniom. Największy spadek zameldowań odnotowano na przełomie lat 2008/2009, natomiast największy wzrost wymeldowań miał miejsce w latach 2011/2012. Ostatecznie, w 2013 roku, w porównaniu do roku 2008, liczba zameldowań wzrosła o 29,7%, zaś liczba wymeldowań zmniejszyła się o 52,9%.

Wykres 2. Migracje w Gminie Topólka

Źródło: Opracowanie własne

W latach 2008 - 2013 saldo migracji dla Gminy Topólka (różnica między liczbą osób, które zameldowały się na terenie Gminy a liczbą osób, które się z niej wymeldowały w danym roku) w większości lat było ujemne. Wyjątek stanowi rok 2013, kiedy to więcej osób osiedliło się na terenie Gminy niż się z niej wyprowadziło. W analizowanym okresie liczba wymeldowań do miast i na tereny wiejskie poza Gminę Topólka, znacznie przewyższała liczbę zameldowań w Gminie przez mieszkańców innych miejscowości.

Szczegółowe dane dotyczące salda migracji na terenie Gminy Topólka w ostatnich 6 latach, przedstawia tabela 6.

Tabela 6. Migracje na pobyt stały gminne wg typu i kierunku

Wyszczególnienie		2008	2009	2010	2011	2012	2013
miasto	zameldowania	12	15	25	25	24	30
	wymeldowania	30	25	33	24	39	18
	<i>saldo</i>	-18	-10	-8	1	-15	12
wieś	zameldowania	25	11	15	22	20	18
	wymeldowania	38	35	30	39	33	14
	<i>saldo</i>	-13	-24	-15	-17	-13	4
zameldowania ogółem		37	26	40	47	44	48
wymeldowania ogółem		68	60	63	63	72	32
saldo migracji		-31	-34	-23	-16	-28	16

Źródło: Dane GUS

PRZYROST NATURALNY

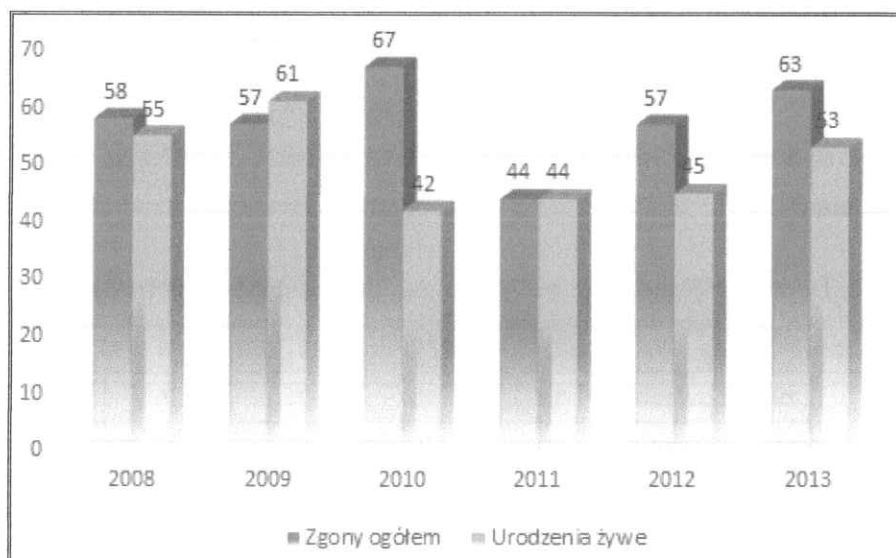
Przyrost naturalny na terenie Gminy Topólka jedynie w roku 2009 przyjął wartość dodatnią, zaś w roku 2011 był zerowy. W pozostałych latach poddanych analizie, przyjmował wartości ujemne, co oznacza, że liczba zgonów w tym okresie przewyższała liczbę urodzeń.

Tabela 7. Przyrost naturalny

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Zgony ogółem	58	57	67	44	57	63
Urodzenia żywe ogółem	55	61	42	44	45	53
Przyrost naturalny ogółem	-3	4	-25	0	-12	-10
mężczyźni	-9	-5	-13	3	-7	-5
kobiety	6	9	-12	-3	-5	-5

Źródło: Dane GUS

Wykres 3. Urodzenia żywe i zgony

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

3.1.3. Rynek pracy

Na terenie Gminy Topólka na koniec 2013 r. działało 266 podmiotów gospodarczych. W strukturze działalności gospodarczej dominują podmioty zarejestrowane w sektorze prywatnym - w 2013 r. stanowiły 95,1% zarejestrowanych podmiotów ogółem.

W analizowanym okresie odnotowano wzrost liczby podmiotów gospodarczych o 4,7%, do którego przyczynił się przede wszystkim wzrost liczby podmiotów gospodarczych z sektora prywatnego, a w szczególności osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

Struktura gospodarcza na terenie Gminy Topólka została przedstawiona w tabeli 8.

Tabela 8. Podmioty gospodarcze działające na terenie Gminy Topólka w latach 2008-2013

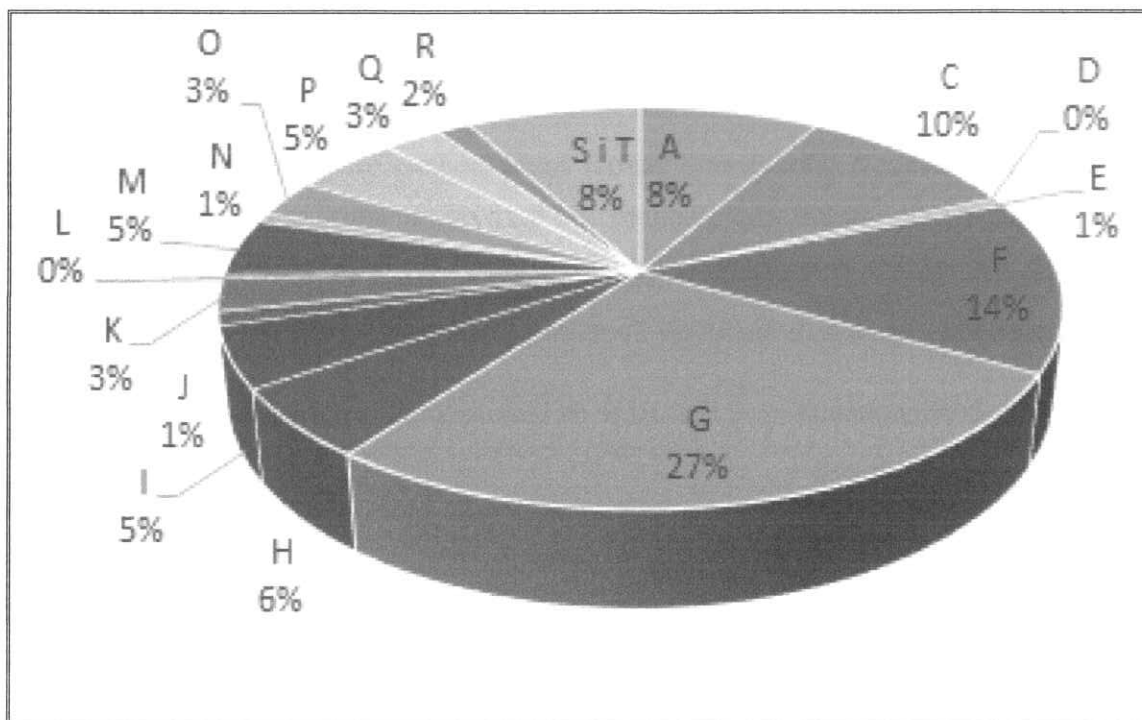
Wyszczególnienie	J. m.	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ogółem	Jedn. gosp.	254	242	259	249	252	266
Sektor publiczny							
Podmioty gospodarki narodowej ogółem		11	12	12	12	12	12
Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego ogółem	Jedn. gosp.	10	10	10	10	10	9
Sektor prywatny							
Podmioty gospodarki narodowej		242	230	247	237	240	253
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	Jedn. gosp.	213	202	219	208	211	224
Spółki handlowe		2	2	2	3	4	3
Spółdzielnie		1	1	1	1	1	1
Stowarzyszenia i organizacje społeczne		8	8	8	8	8	8

Źródło: Dane GUS

Największy udział w sektorze prywatnym posiadają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (w 2013 roku stanowiły one ponad 88% podmiotów sektora prywatnego). Następnymi w kolejności pod względem liczebności są stowarzyszenia i organizacje społeczne – 8 podmiotów w 2013 roku oraz spółki handlowe – 3 podmioty. Na terenie Gminy w 2013 roku funkcjonowała także 1 spółdzielnia.

Zgodnie z wykresem 4, działalność gospodarcza zarejestrowana na terenie Gminy Topólka koncentruje się głównie na handlu hurtowym, budownictwie, przetwórstwie przemysłowym, a także rolnictwie i pozostałej działalności usługowej.

**Wykres 4. Struktura działalności gospodarczej na terenie Gminy Topólka w 2013 r.
wg sekcji PKD 2007**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Legenda:

A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
B	Górnictwo i wydobywanie
C	Przetwórstwo przemysłowe
D	Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
E	Dostawa Wody.; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
F	Budownictwo
G	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
H	Transport i gospodarka magazynowa
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
J	Informacja i komunikacja
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalności wspierająca
O	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne
P	Edukacja
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
S	Pozostała działalność usługowa

T	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
U	Organizacje i zespoły eksterytorialne

Topólka oferuje chętnym tereny pod inwestycje usługowe w miejscowości Topólka i Orle. Ponadto władze Gminy zapewniają „przyjazny klimat” do inwestowania i tworzenia nowych miejsc pracy. Dużym problemem dla rozwoju przedsiębiorczości jest niedostosowanie wykształcenia części mieszkańców Gminy do potrzeb lokalnych pracodawców. Przedsiębiorcy są skłonni przeszkolić i przygotować pracowników do pracy zgodnie ze swoimi potrzebami, jednak często zdarza się, że osoby bezrobotne nie chcą podjąć pracy, bądź już pracują w szarej strefie. Szacuje się, że jedynie jedna trzecia osób bezrobotnych jest gotowa podjąć pracę.

3.1.4. Gospodarka mieszkaniowa

Według danych GUS, ogółem w 2013 roku na terenie Gminy Topólka znajdowały się 1 403 mieszkania o łącznej powierzchni 127 248 m²

Tabela 9. Zasoby mieszkaniowe na terenie Gminy Topólka

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2008	2009	2010	2011	2012	3013
Ogółem							
mieszkania	mieszk.	1 351	1 354	1 392	1 393	1 396	1 403
izby	izba	5 647	5 665	6 079	6 081	6 096	6 133
powierzchnia użytkowa	m ²	115 661	115 958	126 158	126 193	126 465	127 248

Źródło: Dane GUS

Stopień wyposażenia budynków w instalacje techniczno - sanitarne jest dobry. Większość mieszkań posiada dostęp do podstawowych instalacji, tj. wodociągu, łazienki oraz centralnego ogrzewania. Na 1 396 mieszkań w 2012 roku:

- 86,5% mieszkań było podłączonych do wodociągu,
- 76,9% mieszkań było wyposażonych w łazienkę,
- 64,8% mieszkań posiadało centralne ogrzewanie.

Tabela 10. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne [%]

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012
wodociąg	77,4	77,5	86,5	86,5	86,5
łazienka	64,3	64,3	76,9	76,9	76,9
centralne ogrzewanie	56,6	56,7	64,7	64,8	64,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zadaniem własnym gminy jest tworzenie warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych swoim obywatelom. Zakres odpowiedzialności obejmuje przede wszystkim zapewnienie lokali socjalnych mieszkańcom o niskich dochodach. Lokale socjalne służą zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych osobom o niskich dochodach nie posiadających tytułu prawnego do lokalu oraz osób eksmitowanych na podstawie wyroku sądowego.

Jak wynika z „Wieloletniego Programu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Topólka na lata 2011-2016”, w skład mieszkaniowego zasobu Gminy na koniec czerwca 2011 roku wchodziło 19 lokali mieszkalnych z czego jeden to lokal socjalny. Lokale zlokalizowane były w 4 wydzielonych budynkach w miejscowościach: Topólka, Czamaninek i Świerczyn. Ponadto w budynkach przedszkola i szkół znajdowało się łącznie 9 lokali mieszkalnych. Łączna powierzchnia użytkowa wszystkich lokali wynosiła 890 m², natomiast łączna liczba izb 54. Szczegółowe dane dotyczące wyposażenia lokali przedstawia poniższy rysunek.

Rysunek 2. Przewidywany stan lokali mieszkalnych w latach 2011-2015

Rok	Liczba mieszkań ogółem	z tego				
		c. o.	łazienka	ubikacja w.c.	brak łazienki i w.c.	woda i kanalizacja w budynku
2011	19	3	8	8	11	2
2012	19	3	8	8	11	2
2013	19	3	8	8	11	-
2014	19	3	8	8	11	-
2015	19	3	8	8	11	-

Źródło: Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Topólka na lata 2011-2016

Władze Gminy podejmują ciągłe działania mające na celu poprawę warunków mieszkaniowych i dostosowanie budynków oraz lokali socjalnych do obecnie obowiązujących wymogów. Prace te związane są ze znaczącymi nakładami remontowymi, które zostaną

pokryte z wpływów z czynszu oraz dotacji z budżetu Gminy. Wszystkie budynki są stare, a ich wiek przekracza 50 lat, co determinuje wysokie koszty utrzymania i remontów. W związku z tym, planuje się sprywatyzowanie części lokali. Plany te opierają się na przekonaniu, że właściciele lepiej dbają o stan techniczny niż lokatorzy.

3.1.5. Służba zdrowia

Na terenie Gminy Topólka opiekę medyczną dla mieszkańców, zapewnia Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "SALUBER", Topólka 120. W ramach zakładu działa gabinet szczepień, gabinet zabiegowy, lekarz POZ dla dorosłych, lekarz POZ dla dzieci oraz poradnia ginekologiczno – położnicza. Placówka zapewnia podstawową opiekę zdrowotną na dobrym poziomie. Problemem jest natomiast dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej.

Na terenie Gminy funkcjonuje także apteka, które zapewnia mieszkańcom dostęp do środków farmaceutycznych.

3.1.6. Edukacja

Na terenie Gminy Topólka funkcjonują łącznie 3 szkoły prowadzone przez organy samorządu terytorialnego, do których łącznie uczęszcza 568 uczniów. Placówki te są wyposażone w pracownie komputerowe, a także w infrastrukturę niezbędną do uprawiania sportów i rekreacji.

Przedszkola oraz oddziały przedszkolne zapewniają opiekę nad najmłodszymi mieszkańcami, umożliwiając rodzicom, zwłaszcza młodym matkom powrót na rynek pracy. Szkoły podstawowe oraz gimnazjum umożliwiają dzieciom i młodzieży zdobycie i rozwój podstawowej wiedzy, przygotowują do podjęcia nauki w szkołach średnich oraz pracy zawodowej bądź rozpoczęcia studiów w dalszej perspektywie.

Tabela 11. Szkoły i placówki znajdujące się na terenie Gminy Topólka (stan na 31.12.2013r.)

Lp.	Nazwa szkoły	Liczba uczniów	Liczba klas	Liczba komputerów	Liczba etatów nauczycielskich
1	Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Kopernika w Topólce	340	16	20	32
2	Publiczne Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Topólce	151	9	20	22
3	Szkoła Podstawowa w Paniewie	77	7	10	11,05

Źródło: Dane GOPS w Topólce

Stosunek wszystkich osób uczących się na danym poziomie kształcenia do całej populacji osób będących w wieku nominalnie przypisanym temu poziomowi kształcenia, czyli tak zwany współczynnik skolaryzacji (brutto) w okresie 2008-2012 przedstawia tabela 12.

Tabela 12. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012
szkoły podstawowe	93,84	95,41	95,31	95,90	95,79
gimnazja	102,26	104,85	95,71	96,77	91,38

Źródło: Dane GUS

W niektórych z analizowanych lat, współczynnik skolaryzacji w placówkach szkolnych na terenie Gminy Topólka był wyższy niż 100. Takie wartości wskaźnika wynikają z faktu, że do szkół na terenie Gminy Topólka uczęszczają dzieci i młodzież spoza terenu Gminy.

Na terenie Gminy Topólka funkcjonuje **system wsparcia materialnego rodzin**, znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej. System tego rodzaju pomocy materialnej nie tylko wyrównuje szanse edukacyjne dzieci i młodzieży, ale także zapewnia odpowiednie warunki do życia i rozwoju najmłodszym członkom społeczeństwa, zagrożonym wykluczeniem społecznym.

Uczniowie znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej i rodzinnej mogą ubiegać się o **stypendia szkolne** przyznawane przez Wójta Topólki. Stypendium może otrzymać uczeń zamieszkały na terenie Gminy Topólka, znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej, wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie. Na szczególne uwzględnienie zasługują rodziny dotknięte problemem bezrobocia, niepełnosprawności, ciężkiej lub długotrwałej choroby, wielodzietności, braku umiejętności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, alkoholizmu lub narkomanii, a także gdy rodzina jest niepełna lub wystąpiło zdarzenie losowe.

W rodzinach o niskich dochodach borykających się z problemami finansowymi najbardziej cierpią dzieci. Nie są one niczemu winne, nie ponoszą odpowiedzialności za to w jakiej rodzinie się urodziły. W związku z tym, potrzebne są różnorodne formy wsparcia, w tym również materialnego, zapobiegające wykluczeniu społecznemu i życiu w ubóstwie. Należy stwierdzić, że Gmina Topólka zapewnia niezbędne materialne formy pomocy, które umożliwiają właściwy rozwój i możliwość kształcenia dzieci i młodzieży zamieszkałych w Gminie Topólka.

3.1.7. Kultura i sport

Zadania z zakresu kultury i sportu na terenie Gminy Topólka realizują następujące placówki:

- Gminny Ośrodek Kultury w Topólce;
- Gminna Biblioteka Publiczna w Topólce.

Biblioteka Publiczna w Topólce jest instytucją działającą na rzecz okolicznej społeczności, wspierająca rozwój edukacyjny dzieci i młodzież z terenów Gminy Topólka.

W ramach swej oferty Biblioteka zachęca do korzystania z wypożyczalni oraz czytelnicy, oferując swym czytelnikom bogaty zbiór woluminów, który łącznie obejmuje ponad 15,5 tysiąca egzemplarzy. Aktywność Biblioteki uwzględnia ponadto działania kulturalno-edukacyjne. Wśród nich należy wyróżnić spotkania autorskie z pisarzami i poetami. Biblioteka Publiczna przyczynia się do rozwoju miejscowego, amatorskiego ruchu artystycznego, poprzez wystawy prezentujące osiągnięcia lokalnych artystów i hobbystów. Wszystkie zainteresowane dzieci oraz młodzież, mogą ciekawie spędzić czas dzięki organizowanym wycieczkom, konkursom plastycznym i literackim, a także zajęciom odbywającym się podczas wakacji letnich i zimowych.

Gminny Ośrodek Kultury w Topólce, jest placówką oświatowo - wychowawczą, której celem jest zapewnienie ciekawych form spędzania wolnego czasu dzieciom i młodzieży. To główna instytucja na terenie Gminy powołana do krzewienia kultury na jej terenie. Ośrodek swą bogatą ofertę kieruje do wszystkich mieszkańców Gminy Topólka, niezależnie od wieku czy zainteresowań. Placówka zatrudnia wysoko wykwalifikowaną kadrę oraz dysponuje dobrze wyposażonymi pracownikami. Podczas zajęć dostosowanych do zainteresowań i możliwości dzieci, zapewniona jest miła i przyjazna atmosfera. Udział w realizowanych przez GOK imprezach biorą nie tylko mieszkańcy, ale również społeczność regionalna i turyści. Znaczną część działalności GOK w Topólce stanowi organizowanie życia kulturalnego mieszkańcom Gminy Topólka. Cyklicznym imprezom kulturalnym, które realizowane są w ciągu całego roku, towarzyszą różnorodne koncerty, wystawy, spektakle teatralne oraz projekcje filmowe.

Sport i rekreacja kształtują wiele pozytywnych cech charakteru i osobowości. Odpowiednie zaplecze techniczne oraz organizacje wspierające rozwój sportu stanowiąc będą dodatkową możliwość spędzenia wolnego czasu, co może także wpłynąć na wysoką jakość życia mieszkańców.

3.1.8. Podmioty wsparcia społecznego

GOPS

Placówką realizującą zadania pomocy społecznej na terenie Gminy Topólka jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który jest jednostką organizacyjną Gminy Topólka. Obecnie w ośrodku zatrudnionych jest 8 pracowników, z których sześciu posiada wykształcenie wyższe, a dwóch wykształcenie średnie. Strukturę organizacyjną ośrodka tworzą:

- Kierownik ośrodka - 1,
- Starszy pracownik socjalny – 1,
- Pracownicy socjalni - 2,
- Pracownicy świadczeń rodzinnych - referat świadczeń rodzinnych – 3,
- Księgowa – 1.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej Ośrodek realizuje następujące zadania:

1. **zadania własne Gminy o charakterze obowiązkowym:**

- a) realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka,
- b) sporządzanie bilansu potrzeb gminy w zakresie pomocy społecznej,
- c) udzielania schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym,
- d) przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych,
- e) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych,
- f) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
- g) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w narodowym funduszu zdrowia,
- h) przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowego
- i) opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem,
- j) praca socjalna,
- k) organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania,
- l) prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych,

- m) dożywianie dzieci,
- n) sprawianie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym,
- o) kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu,
- p) pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- q) sporządzanie sprawozdawczości i przekazywanie jej województwu,
- r) utworzenie i utrzymywanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników,
- s) przyznawanie i sporządzanie zasiłków stałych,
- t) opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,

2. zadania zlecone z zakresu administracji rządowej

- a) organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- b) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z kłuską żywnościową lub ekologiczną,
- c) prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- d) realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia,
- e) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych także udzielanie schronienia posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom,
- f) wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki.

Świadczenia z pomocy społecznej obejmują:

1. świadczenia pieniężne:

- a) zasiłek stały,
- b) zasiłek okresowy,
- c) zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy,
- d) zasiłek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie,
- e) pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki,
- f) świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą,
- g) wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd,

Formy pomocy	Liczba osób którym przyznano świadczenia	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
gospodarującej					
- pozostającej w rodzinie	5	42	14 629	5	19
Zasiłki okresowe ogółem	102	679	267 178	101	327
Dotacja	102	679	267 178	101	327
Przyznane z powodu bezrobocia	92	599	243 016	91	290
Przyznane z powodu niepełnosprawności	9	41	7 865	9	37
Posiłek	102	14 477	53 989	56	267
- w tym dla dzieci	99	14 134	46 279	55	265
Inne zasiłki celowe i w naturze ogółem	131	-	78 276	122	376
Praca socjalna	0	0	0	171	466

Źródło: Dane GOPS w Topólce

W tabeli 14 przedstawiono dane dotyczące rodzaju i skali pomocy społecznej w Gminie Topólka udzielonej przez GOPS. Najliczniejszą grupę beneficjentów pomocy społecznej oferowanej przez GOPS w Topólce w 2013 roku stanowiły osoby dotknięte bezrobociem – 460 rodzin, które łącznie liczyły 582 osoby. Na przestrzeni lat 2008 – 2013 liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu bezrobocia zwiększyła się o 29,6%.

Drugim istotnym powodem wsparcia udzielanego przez GOPS w Topólce było ubóstwo – 159 rodzin (479 osób), zaś trzecim – niepełnosprawność – 41 rodzin liczących łącznie 126 osób.

Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej mogą korzystać zarówno z pomocy finansowej, jak i rzeczowej.

Tabela 14. Liczba beneficjentów pomocy społecznej oferowanej przez GOPS w Topólce

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin						Liczba osób w tych rodzinach					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ubóstwo	101	113	150	128	108	159	358	336	472	524	439	479
Potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności	1	5	7	4	3	2	4	9	13	17	14	8
Bezrobocie	355	381	359	356	395	460	486	501	455	516	545	582
Niepełnosprawność	2	5	7	8	11	41	5	17	27	33	45	126
Długotrwała lub ciężka choroba	3	4	5	2	13	3	11	13	17	7	39	13

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin						Liczba osób w tych rodzinach					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, w tym:	10	9	0	0	6	4	-	47	41	0	31	18
- rodziny niepełne	4	9	0	0	4	3	14	27	0	0	47	28
- rodziny wielodzietne	6	0	0	0	5	5	-	29	0	0	26	31
Alkoholizm	0	0	0	0	1	3	0	0	0	0	1	3
Trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	0	1	0	1	1	3	0	3	0	1	1	3
Przemoc w rodzinie	0	1	0	1	1	3	0	3	0	1	1	3
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	432	0	269	0	0	3	432	0	269	0	0	3

Źródło: Dane GOPS w Topólce

Rada Gminy Topólka uchwałą Nr XIX/174/14 z dnia 28 marca 2014 r. przyjęła **Lokalny Program Pomocy Społecznej na lata 2014 - 2020**, którego celem jest kompleksowe zabezpieczenie rodzin i osób samotnych. Adresatami programu są: rodziny, osoby samotne korzystające z systemu pomocy społecznej, osoby niepełnosprawne, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym i znajdujące się w sytuacji kryzysowej oraz niedostosowane społecznie, a także dzieci i młodzież niepełnosprawna w trakcie pobierania nauki w szkole podstawowej, gimnazjalnej i ponad gimnazjalnej.

Celem strategicznym Programu jest zorganizowanie kompleksowego i sprawnego systemu pomocy społecznej w Gminie Topólka. Cel ten zostanie osiągnięty dzięki realizacji następujących celów szczegółowych:

- Tworzenie systemu instytucjonalnych form pomocy rodzinie i osobom samotnym;
- Organizowanie pomocy i wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym w szczególności dla osób niepełnosprawnych) w procesie usamodzielniania się i integracji ze środowiskiem;
- Zapobieganie niedostosowaniu społecznemu i przestępczości wśród podopiecznych ośrodka pomocy społecznej.

Efektom realizacji programu będzie zapewnienie jak najlepszych warunków socjalno-bytowych, poprzez rozwój poradnictwa specjalistycznego, pomoc finansową i materialną, jak również rozwinięty i szybko reagujący system wsparcia środowiskowego (pomoc

terapeutyczna, materialna i socjalna). Generalnie realizacja Programu przyczyni się do prawidłowego funkcjonowania rodzin i osób samotnych.

POZOSTAŁE PODMIOTY

Na terenie Gminy Topólka nie funkcjonują stowarzyszenia i kluby, których działania mają na celu przeciwdziałanie alkoholizmowi i narkomanii. Niestety na obszarze niniejszej jednostki samorządu terytorialnego nie działają także instytucje służby zdrowia prowadzące terapię uzależnień. W związku z powyższym osoby potrzebujące pomocy są zmuszone korzystać z usług Oddziału Terapii Uzależnień w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Radziejowie, w Szpitalu dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Świeciu, czy też w placówce w Czerniewicach koło Torunia.

3.2. Problemy społeczne występujące na terenie Gminy Topólka

3.2.1. Rodzina

Rodzina jest społecznością powołaną do wzbudzania i rozwoju życia jednostkowego, a jednocześnie jest podstawą życia społecznego, ponieważ dostarcza społeczeństwu nowych członków i najpełniej kształtuje człowieka. Rodzina stanowi dla dziecka najlepsze naturalne środowisko, w którym otoczone jest opieką i ma możliwość zaspokajania swoich potrzeb. W prawidłowo funkcjonującej rodzinie, w systemie cenionych wartości, na pierwszy plan wysuwane jest szczęście i dobro dziecka, które daje równocześnie szczęście rodzicielskie i małżeńskie. Prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny może zagrażać szereg czynników, wśród których istotną rolę odgrywają zjawiska patologiczne. Ich oddziaływanie czyni daną rodzinę dysfunkcyjną, czyli taką, która nie potrafi sprostać swoim obowiązkom względem dzieci i innych członków rodziny oraz pomyślnie rozwiązywać swoich problemów i sytuacji kryzysowych.

Problemy występujące w takiej rodzinie często są złożone i wymagają interdyscyplinarnych rozwiązań. Czynniki odnoszące się do właściwości osobowościowych członków rodzin, jak alkoholizm, narkomania, przemoc, niewydolność w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych stanowią główne problemy dezorganizujące życie rodzin, którym często towarzyszy problem długotrwałego bezrobocia, czy ubóstwa. Są one najczęściej przyczyną niedostosowania społecznego dzieci. Dokonujące się zmiany, postęp, szybsze tempo życia, niosące za sobą wiele pozytywnych skutków, często pogłębiają wiele negatywnych zjawisk, takich jak: bezrobocie, uzależnienia, przestępczość, które są niejednokrotnie przyczynami rozpadu rodziny.

W przypadku dezorganizacji rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań, role wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają

się coraz bardziej niezgodne z normami prawnymi, moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi. Dlatego, jeśli w funkcjonowaniu rodziny pojawiają się dysfunkcje, instytucje i służby zobligowane do wspierania rodziny zobowiązane są do podjęcia na jej rzecz określonych działań.

Organizując różnorodne formy wsparcia na rzecz rodziny problemowej, należy doceniać i konsekwentnie realizować zasadę podstawowej roli opiekuńczej i wychowawczej rodziny w rozwoju dziecka. Zamiast zastępować i wyręczać rodzinę w wypełnianiu jej roli, należy ją przede wszystkim wspierać i wspomagać, aby przywrócić jej prawidłowe funkcjonowanie.

Stosowane rozwiązania powinny opierać się na współpracy różnych podmiotów wsparcia społecznego po to, by udzielona pomoc była kompleksowa i dawała jak największe prawdopodobieństwo rozwiązania problemów rodzin dysfunkcyjnych. W tych działaniach należy uwzględnić nie tylko wsparcie finansowe, ale również pomoc psychologów, asystentów rodziny, pedagogów szkolnych, pracowników przychodni medycznych czy policji, którzy pomogą walczyć z trudnościami i rozwijać umiejętności opiekuńczo-wychowawcze rodzin. Ważna jest również integracja rodzin, zapewnienie im możliwości wspólnego spędzania czasu i budowania więzi rodzinnych.

3.2.2. Bezrobocie

Mieszkańcy Gminy Topólka znajdują zatrudnienie w podmiotach gospodarczych zlokalizowanych na terenie Gminy, w pobliskich miejscowościach oraz miastach (Radziejów, Izbica Kujawska, Lubraniec, Piotrków Kujawski, Włocławek). Oferowana na rynku pracy liczba miejsc jest niewystarczająca w stosunku do liczby osób potrzebujących pracy.

Na terenie Gminy występuje znaczne bezrobocie strukturalne. Kierunki kształcenia w placówkach ponadgimnazjalnych są nieadekwatne do aktualnych potrzeb rynku pracy – brak przygotowania osób w zawodach technicznych, co powoduje w kolejnych latach trudności w znalezieniu pracy.

Duże znaczenie ma również niechęć części osób bezrobotnych do podjęcia pracy oraz niedopasowanie wykształcenia części osób do potrzeb rynku pracy, np. duża liczba osób z wykształceniem wyższym humanistycznym (pedagogika, filozofia, historia) przy znikomym zapotrzebowaniu rynku.

Zgodnie z danymi GUS, w latach 2008-2013 na terenie Gminy Topólka generalnie liczba osób bezrobotnych wzrosła. W 2013 roku w Gminie Topólka było zarejestrowanych 460 osób bezrobotnych, co w porównaniu do roku bazowego daje ogólny wzrost liczby bezrobotnych o około 30%. Wśród bezrobotnych w 2013 roku przeważali mężczyźni, ich udział wyniósł blisko 53%. Tak duży wzrost liczby osób bezrobotnych wynika z trwającego od 2008 roku

kryzysu gospodarczego i ze zmniejszającej się liczby podmiotów gospodarczych, a co za tym idzie malejącej liczby miejsc pracy. Ważnym czynnikiem jest również ujawnienie osób bezrobotnych, które do tej pory nie były zarejestrowane w urzędzie pracy.

Udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wyniósł w 2013 roku dla kobiet 15,2%, a dla mężczyzn 13,7%.

Tabela 15. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Topólka w latach 2008-2013

Wyszczególnienie	J. m.	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Bezrobotni zarejestrowani wg płci							
ogółem	osoba	355	381	359	356	395	460
mężczyźni	osoba	183	191	177	169	209	242
kobiety	osoba	172	190	182	187	186	218
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym							
ogółem	%	11,5	12,4	11,3	11,2	12,4	14,4
mężczyźni	%	10,9	11,3	10,0	9,6	11,8	13,7
kobiety	%	12,2	13,6	12,8	13,1	13,2	15,2

Źródło: Dane GUS

Z danych dostarczonych przez PUP w Radziejowie wynika, że w porównaniu do roku 2008, w roku 2013 nastąpił wzrost liczby osób bezrobotnych o 105 osób.

Tabela 16. Charakterystyka osób bezrobotnych na terenie Gminy Topólka

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba osób bezrobotnych OGÓŁEM, w tym:	355	381	359	356	395	460
- kobiet	172	190	182	187	186	218
- mężczyzn	183	191	177	169	209	242
Liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku	40	57	55	39	67	49
Liczba bezrobotnych absolwentów	22	29	33	28	26	37
Liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych	6	3	2	2	6	8
Liczba osób bezrobotnych wg wieku:						
- bezrobotni do 25 roku życia	109	97	100	97	105	134
- bezrobotni od 26 do 50 roku życia	49	67	34	66	63	223
- bezrobotni powyżej 51 roku życia	-	-	66	71	69	82
Liczba osób bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy:						
- bezrobotni do 1 miesiąca	80	38	43	22	45	44
- bezrobotni od 1 do 12 miesięcy	36	61	51	68	61	85
- bezrobotni od 12 do 24 miesięcy	45	62	61	83	76	89
- bezrobotni powyżej 24 miesięcy	92	89	74	83	101	79

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba osób bezrobotnych wg wykształcenia:						
- wykształcenie podstawowe i poniżej	132	110	8	108	308	389
- wykształcenie gimnazjalne	110	132	125	127	128	151
- wykształcenie zasadnicze zawodowe	110	112	112	108	126	141
- wykształcenie średnie	100	31	80	79	16	29
- wykształcenie wyższe	21	19	21	20	26	34

Źródło: Dane PUP w Radziejowie

Analizując strukturę bezrobocia, należy zauważyć, że w latach 2008-2013:

- liczba osób bezrobotnych wzrosła o 29,6%,
- zwiększyła się liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku o 9 osób (tj. o 22,5%),
- o 2 osoby wzrosła liczba osób bezrobotnych dotkniętych problemem niepełnosprawności,
- ze względu na wiek osób bezrobotnych: w 2013 roku najliczniejszą grupę stanowiły osoby pomiędzy 26 a 50 rokiem życia – ich udział wyniósł 48,5%, analizując zmiany na przestrzeni lat 2008-2013 zauważamy, że o prawie 23% zwiększyła się liczba osób bezrobotnych do 25 roku życia,
- ze względu na czas pozostawania bez pracy: w 2013 najliczniejszą grupę stanowiły osoby bezrobotne od 12 do 24 miesięcy, natomiast porównując rok 2013 z rokiem 2008 największy wzrost nastąpił w grupie bezrobotnych od 1 do 12 miesięcy (wzrost o 136,1%),
- pod względem wykształcenia wśród osób bezrobotnych największy udział miała grupa osób z wykształceniem podstawowym i poniżej – 84,6%, oraz z wykształceniem gimnazjalnym – 32,8%. Najmniejszy udział wśród bezrobotnych miała grupa osób z wykształceniem średnim – 6,3% i co należy zauważyć, grupa ta w ostatnich latach uległa zmniejszeniu aż o 71%.

Osoby bezrobotne są największą pod względem liczebności grupą beneficjentów pomocy społecznej w Topólcie. W ramach działań wspomagających osoby bezrobotne, GOPS organizuje projekty ze środków unijnych, współpracuje z PUP i organizacjami społecznymi o zbieżnym profilu działania.

3.2.3. Niepełnosprawność

Niepełnosprawność jest jednym z ważniejszych problemów współczesnego świata, który wiąże się z obniżeniem sprawności funkcji fizycznych, psychicznych bądź umysłowych. Z niepełnosprawnością fizyczną często wiąże się tzw. niepełnosprawność społeczna, czyli niezdolność do prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie. Do tej grupy zaliczamy alkoholików, narkomanów i byłych więźniów.

Osoby niepełnosprawne spotykają się na co dzień z wieloma barierami, takimi jak bezrobocie, bariery architektoniczne i komunikacyjne, utrudniony dostęp do leczenia i rehabilitacji oraz izolacją społeczną.

Na terenie Gminy Topólka istnieją budynki użyteczności publicznej dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych, jednak nadal potrzebne są działania i inwestycje mające na celu zniesienie barier architektonicznych. Istotnym ograniczeniem jest niedostosowanie obiektów handlowych i usługowych oraz brak sygnalizacji świetlnej dostosowanej do potrzeb osób niewidomych.

Jak wynika z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Topólce, liczba osób niepełnosprawnych na terenie Gminy Topólka przyjęła trend rosnący - porównując rok 2013 do roku 2008 uzyskujemy wzrost liczby osób niepełnosprawnych o blisko 128%.

Tabela 17. Liczba osób niepełnosprawnych na terenie Gminy Topólka

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba osób niepełnosprawnych, w tym:	286	364	398	424	512	652
- kobiety	104	188	194	282	304	409
- mężczyźni	184	176	204	142	208	243
Liczba niepełnosprawnych wg rodzaju niepełnosprawności:						
Z niepełnosprawnością emocjonalną	0	0	12	30	46	71
Z upośledzeniami w zakresie komunikowania się	0	0	4	9	12	18
Z wadami skrytymi	0	0	0	1	2	3

Źródło: Dane GOPS w Topólce

Zgodnie z danymi GOPS w Topólce, niepełnosprawni tworzą trzecią pod względem liczebności grupę beneficjentów pomocy społecznej. W latach 2008 – 2013 liczba rodzin objętych pomocą GOPS z powodu niepełnosprawności wzrosła i w 2013 roku wyniosła 41 (liczba osób w rodzinach – 126).

Tabela 18. Liczba osób objętych pomocą GOPS w Topólce z powodu niepełnosprawności

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba rodzin	2	5	7	8	11	41
Liczba osób w tych rodzinach	5	17	27	33	45	126

Źródło: Dane GOPS w Topólce

3.2.4. Uzależnienia

ALKOHOLIZM

Alkoholizm jest zaburzeniem polegającym na utracie kontroli nad ilością spożywanego alkoholu. Nadużywanie alkoholu jest ważnym problemem społecznym, który często prowadzi do wzrostu przestępczości i przemocy w rodzinie, ale także do innych zakłóceń życia rodzinnego. Efektem tego uzależnienia może być także izolacja społeczna, problemy finansowe i problemy z prawem. Problem ten dotyka coraz większą grupę ludzi, również młodzież i dzieci w wieku szkolnym. Przeciwdziałanie temu zjawisku musi opierać się na długofalowych i wielokierunkowych działaniach.

Na terenie Gminy Topólka realizatorami działań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych są następujące jednostki:

- **Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**, która inicjuje działania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, a także z integracją społeczną osób uzależnionych od alkoholu.

Jednocześnie Komisja pełni funkcje doradczo-konsultacyjne w zakresie realizacji „Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych”, prowadzi kontrolę przestrzegania warunków korzystania z zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych, podejmuje czynności w zakresie obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu oraz kieruje na badania przez biegłego psychologa i psychiatrę w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazania zakładu leczniczego.

- **Samorząd Gminy Topólka** - w oparciu o „Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych”, Samorząd Topólki realizuje działania, które zmierzają do zmniejszania się skali zjawisk patologicznych, jakimi jest nadużywanie alkoholu. Program obejmuje działania o charakterze profilaktycznym, informacyjnym, edukacyjnym oraz terapeutycznym i interwencyjnym, służące rozwiązywaniu problemów alkoholowych, w szczególności skierowane do dzieci i młodzieży.
- **Posterunek Policji w Topólce** - realizuje programy kontrolno-prewencyjne w zakresie bezpieczeństwa na drogach, bezpiecznego wypoczynku dzieci i młodzieży.

Dodatkowo działania w ramach przeciwdziałania uzależnieniu alkoholowemu podejmują GOPS, szkoły i placówki oświatowe oraz parafie.

„Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w gminie Topólka” na rok 2014 został przyjęty uchwałą Nr XVII/I58 /13 Rady Gminy Topólka z dnia 07 listopada 2013r. Program ma na celu rozwiązywanie problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, a także określenie zasad działania w przypadkach nadużywania alkoholu i narkotyków. W konsekwencji powyższy dokument ma przeciwdziałać negatywnym skutkom nadużywania alkoholu i narkotyków oraz wskazywać na właściwe działania profilaktyczne. Celami Programu są:

- działania z zakresu zapobiegania powstawaniu nowych problemów alkoholowych i narkomanii,
- tworzenie warunków do rozwiązywania występujących na terenie Gminy problemów związanych z piciem alkoholu i zażywaniem innych używek,
- promowanie trzeźwości i wolności od narkotyków,
- promocja zdrowego stylu życia wolnego od alkoholu i innych środków uzależniających,
- wzrost świadomości wśród mieszkańców Gminy na temat skutków spożywania alkoholu,
- wychowanie dzieci i młodzieży w duchu trzeźwości i odpowiedzialności.

Osiągnięcie powyższych celów będzie możliwe tylko przy realizacji konkretnych, zaplanowanych zadań:

- 1) Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od narkotyków i alkoholu.
- 2) Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie.
- 3) Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych w szczególności dla dzieci i młodzieży w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych.
- 4) Wspomaganie wszelkiej działalności służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych i narkotykowych.
- 5) Przestrzeganie szczegółowych zasad wydawania i cofania zezwoleń na prowadzenie sprzedaży i podawanie napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia na miejscu lub poza miejscem sprzedaży oraz kontrole zasad obrotu napojami.

Zgodnie z danymi GOPS w Topólce zawartymi w tabeli 19:

- w 2013 roku na Komisję zgłoszono łącznie 16 osób,
- w latach 2008 – 2013 o 33,3% zwiększyła się liczba osób zgłoszonych na Komisję, zwiększyła się także liczba osób, które podjęły leczenie dobrowolne (wzrost o 50%),
- wahaniom ulegała liczba osób skierowanych na przymusowe leczenie, jednak ostatecznie w 2013 roku ich ilość była taka sama jak w roku 2008,
- w porównaniu do roku 2008, w 2013 roku zwiększyła się liczba osób korzystających z różnych form terapii oraz liczba dzieci, które korzystały z programów profilaktycznych w szkołach.

Tabela 19. Uzależnienia alkoholowe na terenie Gminy Topólka

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba osób zgłoszonych na Komisję	12	10	7	9	14	16
Liczba osób, które zgłosiły się na wezwanie Komisji	10	10	6	8	13	14
Liczba osób, które podjęły leczenie dobrowolnie	6	7	2	4	7	9
Liczba osób skierowanych na przymusowe leczenie	6	3	5	5	7	6
Liczba osób korzystających z różnych form terapii	12	10	7	9	16	16
Liczba dzieci korzystających z programów profilaktycznych w szkołach	470	540	490	450	498	542

Źródło: Dane GOPS w Topólcie

NARKOMANIA

Terminem narkomania określa się stan uzależnienia od środków odurzających. Pojęcie to obejmuje nie tylko nałogowe używanie narkotyków, ale także stosowanie wszelkich środków wywołujących euforię odurzającą. Nawykowe odurzanie się narkotykami staje się zjawiskiem masowym i groźnym dla zdrowia i życia (nadużywanie silnych środków narkotycznych prowadzi do śmierci, samobójstw na skutek przyjmowania różnych substancji) i dla mienia społeczeństwa (rozboje, rabunki, kradzieże popełnione w celu zdobycia pieniędzy na zaspokojenie głodu narkotycznego).

Realizatorami działań z zakresu przeciwdziałania narkomanii na terenie Gminy Topólka są następujące jednostki:

- **Posterunek Policji w Topólcie**, który prowadzi postępowania dotyczące m.in. narkotyków.
- **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej** obejmuje pomocą socjalną rodziny, mające m.in. problemy z narkotykami.
- **Inne instytucje i organizacje pozarządowe**, realizujące zadania z zakresu udzielania pomocy i działań prewencyjnych, m.in. z zakresu przeciwdziałania narkomanii.

- **Szkoły i placówki oświatowo-wychowawcze** - w oparciu o środki z budżetu Gminy, w szkołach podstawowych i w gimnazjach, realizowane są programy profilaktyczno-wychowawcze z zakresu przeciwdziałania narkomanii.

Każda szkoła realizuje ponadto szkolny program profilaktyczno-wychowawczy, zawierający m.in. działania informacyjno-edukacyjne z zakresu profilaktyki uzależnień. Organizowane są imprezy, łączące występy artystyczne i koncerty z działaniami edukacyjno-informacyjnymi o tematyce profilaktyki uzależnień od środków psychoaktywnych.

Zgodnie z danymi przekazanymi przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w latach 2008 – 2013, Ośrodek nie obejmował pomocą społeczną osób uzależnionych od narkotyków. W związku z tym należy wnioskować, że na terenie Gminy problem narkomanii ma znaczenie marginalne, jednak w razie potrzeby GOPS pomaga w znalezieniu odpowiedniego ośrodka, gdzie osoba uzależniona będzie mogła poddać się leczeniu.

INNE UZALEŻNIENIA

Wśród uzależnień możemy wyróżnić także:

- **uzależnienie od dopalaczy**, które młodzież może zakupić przez Internet. Dopalacze mają działanie psychoaktywne, wywołują w organizmie określone stany – odurzenia, pobudzenia, euforii, halucynacje. Negatywne skutki stosowania dopalaczy obejmują: bóle głowy, bóle w klatce piersiowej, zaburzenia rytmu serca, bezsenność, problemy z koncentracją, stany lękowe, zawał serca, udar mózgu, stany agresji, które mogą zakończyć się próbą samobójstwa lub zabójstwa, śpiączką, niewydolnością nerek, wątroby.
- **uzależnienie od komputera i gier komputerowych**, które najczęściej dotyczy dzieci i młodzieży, powoduje, że osoby uzależnione często nie potrafią odróżnić rzeczywistości od fikcji. Do negatywnych skutków zaliczamy również: stopniowy zanik więzi rodzinnych, utrudniony rozwój intelektualny, osłabioną siłę woli, osobowość i wrażliwość moralną oraz zaniedbywanie obowiązków szkolnych i domowych.
- **uzależnienie od hazardu**, polega na częstym, powtarzającym się uprawianiu hazardu, który zaczyna kontrolować życie chorego i prowadzi do zaniedbania jego społecznych, zawodowych i rodzinnych zobowiązań. W miarę postępowania choroby zwiększa się izolacja społeczna. Pojawia się poczucie winy i wstydu, a chory zaczyna ukrywać swoje uzależnienie. Gracz czuje konieczność natychmiastowego zaspokajania własnych potrzeb, co może prowadzić do aktów przemocy i przestępstw dokonywanych w celu zdobycia środków do gry.

Aktualnie system pomocy osobom uzależnionym na terenie Gminy Topólka oparty jest na działaniach GOPS, Oddziału Terapii Uzależnień w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Radziejowie, Szpitala dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Świeciu oraz placówce w Czerniewicach koło Torunia. Powyższe rozwiązania wynikają z faktu, że na terenie gminy nie działają stowarzyszenia i kluby antyalkoholowe ani antynarkotykowe.

3.2.5. Ubóstwo

Ubóstwo definiuje się na podstawie tzw. kryterium dochodowego. Ośrodek Pomocy Społecznej jest zobowiązany do pomocy osobom i rodzinom, których miesięczny dochód nie przekracza kwoty określonej w ustawie o pomocy społecznej na podstawie kryterium dochodowego. Wśród powodów ubóstwa wyróżniamy między innymi bezrobocie, uzależnienia i niechęć do podejmowania stałej pracy.

Ośrodek Pomocy Społecznej zobowiązany jest udzielić wsparcia osobom żyjącym na poziomie minimum socjalnego.

Na przestrzeni lat 2008 – 2013 wahała się liczba rodzin objętych pomocą społeczną na terenie Gminy Topólka, które spełniały kryterium do uzyskania pomocy z powodu ubóstwa. Jednak ostatecznie porównując rok 2013 z rokiem bazowym, zauważalny jest wzrost liczba rodzin objętych pomocą o 57,4%. Natomiast liczba osób w tych rodzinach zwiększyła się o blisko 34%. Należy zaznaczyć, że osoby dotknięte ubóstwem były drugą pod względem liczebności grupą beneficjentów pomocy GOPS w 2013 roku.

Tabela 20. Liczba osób objętych pomocą GOPS w Topólce, które spełniły kryterium do uzyskania pomocy

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba rodzin	101	113	150	128	108	159
Liczba osób w tych rodzinach	358	336	472	524	439	479

Źródło: Dane GOPS w Topólce

3.2.6. Bezdomność

Za osobę bezdomną uważa się osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.

Zgodnie z danymi przekazanymi przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w latach 2008 – 2013, Ośrodek nie obejmował pomocą społeczną osób bezdomnych. W związku z tym

należy wnioskować, że na terenie Gminy problem bezdomności ma znaczenie marginalne, jednak w razie potrzeby GOPS pomaga w znalezieniu odpowiedniego ośrodka, gdzie osoba bezdomna będzie mogła uzyskać pomoc.

3.2.7. Przemoc w rodzinie

Przemocą w rodzinie można najogólniej określić zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie skierowane przeciw członkowi rodziny, które narusza prawa i dobra osobiste powodując cierpienie i szkody. Do najczęstszych przyczyn przemocy należą: alkoholizm, konflikty rodzinne, destrukcja podstawowych funkcji rodziny, rozwody, upadek dobrych obyczajów w rodzinach. Ofiarami przemocy są zazwyczaj kobiety, dzieci, osoby starsze, rzadziej mężczyźni. Wśród rodzajów przemocy, oprócz przemocy fizycznej, mamy do czynienia z przemocą psychiczną.

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem występującym dużo częściej, niż mówią o tym oficjalne statystyki. Działania Zespołu Interdyscyplinarnego związane z tym zjawiskiem są nastawione na zwiększenie pomocy ofiarom przemocy. Wpływ na wykrywalność będzie miała między innymi większa świadomość mieszkańców Gminy co do możliwości i sposobów reagowania na przemoc oraz większa wiedza na temat zjawiska, która wpłynie na zmianę stereotypów, ukształtowanie wrażliwości społecznej oraz umiejętność rozpoznawania sytuacji przemocy w rodzinie. Nie bez znaczenia jest dostępność i oferta usług specjalistycznych dla ofiar i sprawców przemocy w rodzinie.

Przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie na terenie Gminy Topólka zajmują się:

1. Policja oraz szkoły i placówki oświatowo-wychowawcze;
2. Zespół Interdyscyplinarny przy GOPS w Topólce;
3. Szkoły i placówki oświatowo-wychowawcze.

Zespół Interdyscyplinarny został powołany przez Wójta Gminy Topólka. To grupa specjalistów podejmująca działania mające na celu diagnozowanie problemów przemocy w rodzinie, podejmowanie działań w środowisku zagrożonym i przeciwdziałanie tym zjawiskom, rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym oraz podejmowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc. Powyższe działania skierowane są do rodziny:

- w których zdarzają się przypadki stosowania przemocy wobec dzieci, osób starszych, współmałżonka,
- w których dochodzi do zaniedbań wobec dzieci,
- w których używane są narkotyki oraz nadużywany jest alkohol,

- w których występują konflikty.

Zespół, tworzy 12 reprezentantów instytucji publicznych: pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, kuratorskiej służby sądowej, oświaty i duchowieństwa.

3.2.8. Osoby starsze

Starość i starzenie się – to pojęcia, które nie zostały jeszcze jednoznacznie zdefiniowane, zarówno przez nauki biologiczne jak i społeczne. Pierwsze z tych pojęć traktowane jest jako zjawisko, faza życiowa, drugie natomiast jest procesem.

Za podstawowe cechy starości uważa się: znaczny spadek zdolności adaptacyjnych człowieka w wymiarze biologicznym, psychospołecznym, postępujące ograniczenie ruchowe i samodzielności życiowej, stopniowe nasilenie się zależności od otoczenia.

Najważniejszymi problemami osób starszych są: samotność, choroba, inwalidztwo, życie w ubóstwie i poczucie nieprzydatności. Wszechobecny „kult młodości” prowadzi do marginalizacji osób starszych jako zbiorowości i stopniowego eliminowania ich z aktywnego życia zawodowego i społecznego.

Według danych epidemiologicznych, ok. 95% Polaków starzeje się w sposób niefizjologiczny, wraz z wiekiem pojawia się niedość, niedowidzenie, głuchota, otępienie, niesprawność ruchowa.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) za początek starości uznaje 60 rok życia. Wyróżnia trzy zasadnicze etapy starości:

- 60 – 75 r. ż. – wiek podeszły (tzw. wczesna starość);
- 75 – 90 r. ż. – wiek starchy (tzw. późna starość);
- 90 r. ż. i powyżej – wiek sędziwy (tzw. długowieczność).

Z danych GUS wynika, że w 2013 roku na terenie Gminy Topólka mieszkało 1 030 osób starszych, z czego większość – około 56% stanowiły kobiety.

Tabela 21. Osoby starsze na terenie Gminy Topólka w 2013 r.

Grupa wiekowa	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
60-64 lata	311	169	142
65-69 lat	192	96	96
70-74 lata	149	59	90
75-79 lat	164	60	104
80-84 lata	124	38	86
Powyżej 85	90	28	62
Razem	1 030	450	580

Źródło: Dane GUS

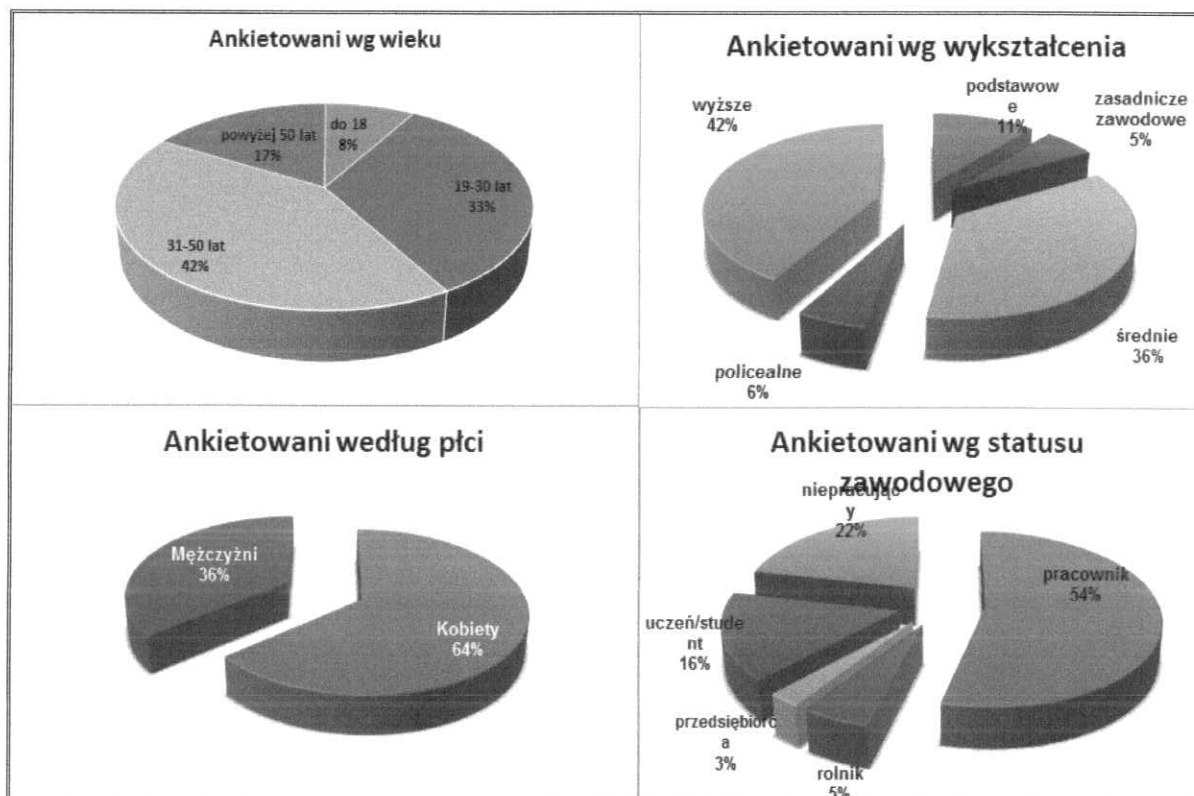
Zmiany społeczne, które zaszły w ostatnich latach: osłabienie więzi rodzinnych i brak zainteresowania rodziny losami osób starszych oraz osłabienie więzi sąsiedzkich – większość ludzi nie zna swoich sąsiadów lub nie utrzymuje z nimi bliższych kontaktów, prowadzą do wykluczenia i wzrostu zjawiska osamotnienia osób starszych. Część seniorów w Gminie Topólka boryka się z problemem samotności.

3.3. Wyniki badania ankietowego

W październiku 2014 r. przeprowadzono ankietę wśród mieszkańców Gminy Topólka w celu zdiagnozowania problemów społecznych Gminy.

Ankieta składała się z 20 pytań zamkniętych dotyczących strefy społecznej, w których poproszono ankietowanych o wyrażenie opinii na temat sytuacji społecznej mieszkańców Gminy. Pytania dotyczyły następujących obszarów: ubóstwa, niepełnosprawności, dostępu do służby zdrowia, osób starszych, uzależnień oraz przemocy domowej.

Udział w ankiecie wzięło 36 osób. Charakterystykę osób ankietowanych przedstawiono poniżej, natomiast wyniki ankiety dotyczące pytań otwartych i zamkniętych stanowią **Załącznik 1** do niniejszej Strategii.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet

3.4. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest jedną z najprostszych i najczęściej stosowanych technik analitycznych. Skrót SWOT pochodzi od czterech angielskich słów: **Strengths** (silne strony), **Weaknesses** (słabe strony), **Opportunities** (szanse), **Threats** (zagrożenia).

Powyższe pojęcia należy rozumieć następująco:

- **SZANSE** - to zewnętrzne zjawiska i tendencje występujące w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane będą impulsem rozwoju oraz osłabiają występujące negatywne zjawiska.
- **ZAGROŻENIA** - to wszystkie zewnętrzne zjawiska postrzegane jako bariery dla rozwoju gminy, utrudnienia, dodatkowe koszty działania. Istnienie zagrożeń musi być brane pod uwagę przy planowaniu podejmowanych działań.
- **MOCNE STRONY** - to walory wynikające z uwarunkowań wewnętrznych gminy, które w pozytywny sposób wyróżniają ją spośród innych. Mocne strony mogą być zarówno obiektywnie dane przez naturę (np. liczba osób w wieku produkcyjnym) jak i być zasługą lokalnej społeczności (np. wysoki poziom mobilności i przedsiębiorczości).
- **SŁABE STRONY** - to konsekwencja ograniczeń zasobów i niedostatecznego ukształtowania uwarunkowań wewnętrznych. Mogą one dotyczyć całej gminy, jak i jej części. Mogą dotyczyć wszystkich aspektów funkcjonowania gminy, bądź jej poszczególnych elementów.

Właściwe zdiagnozowanie poszczególnych czynników pozwoli na osiągnięcie celów, którym służy analiza SWOT. Celem tym jest:

- unikanie zagrożeń,
- wykorzystywanie szans,
- wzmacnianie słabych stron,
- opieranie się na mocnych stronach.

Poniżej przedstawiono dwie tabele analizy SWOT. W jednej prezentowane są mocne i słabe strony gminy, w drugiej zaś szanse i zagrożenia. Z uwagi na materię opracowywanego dokumentu z zakresu polityki społecznej zagadnienia ujęte w tabelach ograniczono do sfer mających wpływ na politykę społeczną.

Tabela 22. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • rozwój przedsiębiorczości na terenie Gminy wyrażony wzrostem liczby podmiotów gospodarczych; • zapewniony dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej; • duża liczba placówek oświatowych na poziomie podstawowym i gimnazjalnym działających na terenie Gminy; • dostęp do opieki przedszkolnej; • działalność Gminnego Ośrodka Kultury w Topólce, Biblioteki Publicznej w Topólce, które wpływają na integrację i organizację czasu wolnego mieszkańców Gminy; • ciekawa oferta spędzania wolnego czasu organizowana przez Gminę i organizacje pozarządowe; • kompetentne i sprawne działanie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Topólce; • działalność stowarzyszeń i organizacji pozarządowych na terenie Gminy na rzecz lokalnej społeczności; 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost liczby osób bezrobotnych; • brak działalności pozostałych organów wsparcia, tj. domów pomocy społecznej i świetlic środowiskowych; • niewystarczająca pomoc dla osób uzależnionych od alkoholu; • niedostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy; • wzrost bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych i powyżej 51 roku życia; • wzrost liczby osób pozostających bez pracy od 1 do 12 miesięcy oraz od 12 do 24 miesięcy; • duży odsetek bezrobotnych wśród beneficjentów GOPS; • niedostateczny system wsparcia dla dzieci i młodzieży uzależnionych od dopalaczy i narkotyków; • rosnąca liczba osób dotkniętych ubóstwem; • duży udział osób dotkniętych problemem niepełnosprawności i długotrwale lub ciężko chorych wśród beneficjentów GOPS; • brak dostępu do leczenia szpitalnego na terenie Gminy; • występowanie barier architektonicznych utrudniających osobom niepełnosprawnym dostęp do podstawowych dóbr i usług; • rosnący udział osób dotkniętych alkoholizmem wśród beneficjentów GOPS; • występowanie zjawiska osamotnienia wśród osób starszych.

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • wyhamowanie negatywnych trendów dotyczących migracji oraz wzrost liczby urodzeń spowodowanych prorodziną polityką państwa; • dotacje z Unii Europejskiej przyznawane w ramach funduszy pomocowych; • utrzymanie się pozytywnych trendów dotyczących podnoszenia poziomu wykształcenia wśród mieszkańców; • efekty realizowanych w skali krajowej, wojewódzkiej i powiatowej programów w zakresie polityki społecznej, koordynacja tych działań. 	<ul style="list-style-type: none"> • ujemny przyrostu naturalnego w ostatnich latach; • w większości ujemne saldo migracji; • starzenie się społeczeństwa; • konkurencja pomiędzy gminami w zabieganiu o środki pomocowe oraz lokalizacje inwestycji; • rozwarstwianie się społeczeństwa, podział na biednych i bogatych; • bierność i pasywność osób objętych pomocą społeczną, nasilanie się postaw roszczeniowych.

Źródło: Opracowanie własne

Jak wynika z tabeli analizy SWOT, wiele zagrożeń dla rozwoju Gminy Topólka dotyczy szeroko rozumianej polityki społecznej. Zjawiska takie jak bezrobocie i ubóstwo z jednej strony są wynikiem określonych procesów społeczno-gospodarczych, z drugiej zaś same potrafią generować nowe problemy w postaci uzależnień czy przemocy w rodzinie. Ich rozwiązanie wymaga kompleksowego podejścia do zastanej rzeczywistości, ze szczególnym uwzględnieniem osób, które zagrożone są wykluczeniem społecznym. Jak pokazują dotychczasowe doświadczenia łatwo stać się beneficjentem systemu pomocy społecznej, o wiele trudniej jednak powrócić na drogę samodzielności i odpowiedzialności za byt własny i losy rodziny. Dlatego też w proponowanych działaniach położono duży nacisk na profilaktykę, działania edukacyjne i terapeutyczne.

4. Prognoza zmian w zakresie objętym strategią

Prognoza zawiera informacje o potrzebach, problemach i zasobach danej społeczności lokalnej, które:

- wynikają z analizy danych opisujących stan społeczności lokalnej w ostatnich latach (z diagnozy sytuacji społecznej),
- uwzględniają tendencje rozwojowe właściwe dla danego kraju, regionu oraz owej społeczności,
- dotyczą okresu, w jakim będzie realizowana Strategia, czyli lat 2015-2020.

4.1. Prognoza demograficzna¹

PROGNOZA PRZYROSTU NATURALNEGO

Na podstawie *Prognozy dla powiatu radziejowskiego na lata 2011-2035* opracowanej przez GUS prognozuje się, że w latach 2014-2020 zarówno liczba urodzeń żywych, jak i liczba zgonów przyjmie trend malejący. W konsekwencji, przyrost naturalny na terenie Gminy Topólka będzie ujemny i malejący.

¹ Prognoza demograficzna została opracowana w oparciu o *Prognozę dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011-2035* opracowaną przez GUS.

Tabela 23. Prognoza przyrostu naturalnego w Gminie Topólka do 2020 roku

Lata	urodzenia	zgony	przyrost naturalny
2014	53	63	-10
2015	52	62	-11
2016	51	62	-11
2017	50	62	-12
2018	49	62	-13
2019	47	61	-14
2020	46	61	-15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011 – 2035 opracowanej przez GUS

PROGNOZA SALDA MIGRACJI

Zgodnie z prognozą do 2020 roku, saldo migracji na pobyt stały w Gminie Topólka przyjmie trend malejący. Jednak prognozuje się, że do 2020 roku saldo migracji będzie przyjmować wartości dodatnie.

Tabela 24. Prognoza salda migracji w Gminie Topólka do 2020 roku

Lata	napływ	odpływ	saldo migracji
2014	47	32	15
2015	46	31	15
2016	45	31	14
2017	43	30	13
2018	40	28	12
2019	38	27	11
2020	38	27	11

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011 – 2035 opracowanej przez GUS

PROGNOZA LUDNOŚCI

Na podstawie prognozy salda migracji i przyrostu naturalnego przyjęto prognozę liczby mieszkańców Gminy Topólka w latach 2014-2020. Prognozuje się, że do roku 2017 liczba ludności będzie rosła, natomiast od 2018 roku przewiduje się systematyczny spadek liczebności mieszkańców Gminy Topólka.

Tabela 25. Prognoza liczby ludności Gminy Topólka

Lata	saldo migracji	przyrost naturalny	liczba mieszkańców Gmina Topólka
2014	15	-10	4 984
2015	15	-11	4 988
2016	14	-11	4 991
2017	13	-12	4 992
2018	12	-13	4 991
2019	11	-14	4 989
2020	11	-15	4 984

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011 – 2035 opracowanej przez GUS

PROGNOZA WIEKOWA MIESZKAŃCÓW

Struktura ludności według wieku będzie ulegać dynamicznym zmianom, praktycznie w całym prognozowanym okresie. Zmiany te są przede wszystkim konsekwencją demograficznego „falowania”, tj. pojawiania się na przemian wyżów i niżów demograficznych, których efekty nakładają się na siebie z różną siłą w różnych okresach, powodując bardziej widoczne zmiany w procesach dzietności i umieralności, natomiast w mniejszym stopniu oddziałują na tę strukturę zmiany w rozmiarach migracji zagranicznych definitywnych, czyli migracji na pobyt stały, a szczególnie emigracji.

Tabela 26. Prognoza struktury wiekowej mieszkańców Gminy Topólka do 2020 roku

Prognoza ludności wg wieku							
Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ogółem	4 984	4 988	4 991	4 992	4 991	4 989	4 984
0-4 lata	258	258	257	256	253	250	245
5-9 lat	245	247	252	253	254	255	254
10-14 lat	245	243	244	248	249	257	260
15-19 lat	307	291	271	257	250	241	238
20-24 lata	371	365	352	332	315	293	277
25-29 lat	379	368	362	359	354	351	344
30-34 lata	357	361	368	368	364	348	337
35-39 lat	329	334	334	345	352	368	372
40-44 lata	336	342	346	344	347	344	349
45-49 lat	334	333	335	342	339	345	351
50-54 lata	349	347	340	332	335	339	338
55-59 lat	376	375	376	374	362	350	348

60-64 lata	321	332	346	353	367	369	368
65-69 lat	246	268	268	280	293	302	311
70-74 lata	154	149	168	178	193	223	243
75-79 lat	158	153	151	146	140	128	125
80-84 lata	122	121	117	117	115	117	113
Powyżej 85	96	101	104	108	110	109	112
Prognoza ludności wg ekonomicznych grup wieku							
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	748	748	752	757	757	762	759
Ludność w wieku produkcyjnym	3 138	3 116	3 085	3 051	3 017	2 979	2 954
Ludność w wieku poprodukcyjnym	1 098	1 124	1 154	1 183	1 218	1 248	1 272

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011 – 2035 opracowanej przez GUS

Z analizy danych przedstawionych w powyższej tabeli wynika, że w latach 2014-2020 w Gminie Topólka wzrośnie liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, co w dłuższej perspektywie wpłynie korzystnie na liczebność grupy w wieku produkcyjnym oraz utrzymanie na obecnym poziomie istniejących placówek szkolnych. Jednocześnie zmniejszy się liczba ludności w wieku produkcyjnym na korzyść ludności w wieku poprodukcyjnym, co świadczy o starzeniu się społeczeństwa Gminy. Zmiany te będą powodowały zmniejszenie się podaży siły roboczej na lokalnym rynku pracy, wpłyną na system finansów publicznych – wzrosną koszty opieki zdrowotnej i opieki nad ludźmi starszymi oraz będą bodźcem do rozwoju aktywności zawodowej osób w wieku poprodukcyjnym.

PROGNOZA WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW

Wzrost poziomu wykształcenia jest jednym z czynników określających rozwój społeczeństwa. W ciągu dziewięciu lat dzielących spisy powszechne obserwuje się dynamiczne zmiany, które wpłynęły w sposób znaczący na zmianę struktury ludności według poziomu wykształcenia.

Zachowanie trendów dążenia społeczeństwa do podwyższania i uzupełniania wykształcenia pozwala sądzić, że dane dotyczące poziomu wykształcenia z roku na rok będą ulegały poprawie. Zjawisko będzie dotyczyło przede wszystkim osób z wykształceniem średnim, które będą dążyły do uzyskania tytułu licencjata, inżyniera lub magistra, w marginalny sposób osób starszych z wykształceniem podstawowym.

4.2. Prognoza zmian

W rezultacie podjętych działań ujętych w „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Topólka na lata 2015-2020” przewiduje się wzrost zaufania mieszkańców do instytucji pomocowych, wzrost aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców oraz zmniejszenia zasięgu występujących na jego terenie problemów społecznych, które zostały szczegółowo scharakteryzowane w rozdziale 3.2. niniejszej Strategii.

Tabela 27. Prognoza zmian problemów społecznych na terenie Gminy w wyniku realizacji Strategii rozwiązywania problemów społecznych

Problem społeczny	Prognoza zmian
Bezrobocie	<ul style="list-style-type: none"> – spadek liczby osób bezrobotnych, – wzrost liczby miejsc pracy w wyniku powstawania nowych podmiotów gospodarczych, – poprawa dostępu usług świadczonych przez PUP, – aktywizacja osób bezrobotnych zagrożonych wykluczeniem społecznym, – zwiększenie szans osób bezrobotnych na znalezienie zatrudnienia poprzez odpowiednie dostosowanie ich kwalifikacji do wymagań rynku pracy, – wzmocnienie kompetencji i potencjału osób, które ubiegają się o zatrudnienie,
Niepełnosprawność	<ul style="list-style-type: none"> – poprawa jakości i dostępności opieki zdrowotnej i usług rehabilitacyjnych dla osób niepełnosprawnych, – powstawanie kolejnych organizacji pozarządowych na rzecz osób niepełnosprawnych, – podniesienie jakości życia osób niepełnosprawnych poprzez likwidację barier architektonicznych i psychologicznych w miejscach publicznych, – wzrost zaangażowania osób niepełnosprawnych w życie społeczne i zawodowe, – zwiększenie zatrudnienia osób z niepełnosprawnością, – zwiększenie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
Uzależnienia	<ul style="list-style-type: none"> – zmniejszenie liczby osób dotkniętych uzależnieniami, – łagodzenie skutków społecznych i zawodowych alkoholizmu, – rozwój sieci wspierającej osoby uzależnione i ich rodziny.
Ubóstwo	<ul style="list-style-type: none"> – poprawę warunków życia mieszkańców Gminy, – zapewnienie odpowiednich warunków bytowych osobom i rodzinom potrzebującym, – zwiększenia dostępu do rynku pracy,
Przemoc w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> – zmniejszenia zjawiska przemocy w rodzinie poprzez budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, – zwiększenie dostępności do specjalistycznej pomocy psychologicznej dla rodzin dotkniętych przemocą, – ochrona ofiar przemocy, – prowadzenie specjalistycznych terapii dla sprawców przemocy, – rozwój społecznej świadomości na temat zjawiska przemocy w rodzinie.

Problem społeczny	Prognoza zmian
Przestępczość	<ul style="list-style-type: none">– zmniejszenie liczby przestępstw na terenie Gminy,– eliminowanie aktów wandalizmu i chuligaństwa poprzez odpowiednie zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży,– zapewnienie bezpieczeństwa w szkołach i w ich otoczeniu,– ochrona ofiar przestępstw,– zwiększenie aktywności służb publicznych w przeciwdziałaniu przestępczości.
Osoby starsze	<ul style="list-style-type: none">– poprawa jakości i dostępności opieki zdrowotnej dla osób starszych,– wzrost aktywności osób starszych poprzez zapewnienie im dostępu do rekreacji, kultury i wypoczynku,– rozwój wolontariatu na rzecz pomocy seniorom.

Źródło: Opracowanie własne

Prognozowane zmiany zostaną osiągnięte poprzez współpracę wszystkich osób, stowarzyszeń oraz instytucji i organizacji pozarządowych działających dla dobra mieszkańców Gminy w zakresie pomocy społecznej.

W ramach tej współpracy realizowane będą liczne programy pomocowe skierowane do konkretnych grup dotkniętych problemami społecznymi.

5. Cele strategiczne projektowanych zmian

Przeprowadzona diagnoza społeczna, zwłaszcza w zakresie problemów społecznych, a także prognoza zmian w zakresie objętym Strategią, pozwoliły na określenie **celu głównego** Gminy Topólka w zakresie pomocy społecznej, którym jest:

„POPRAWA JAKOŚCI I WARUNKÓW ŻYCIA MIESZKAŃCÓW GMINY TOPÓLKA ZAGROŻONYCH Z RÓŻNYCH PRZYCZYŃ WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM.”

Tak sformułowany cel główny obejmuje wszystkie obszary problemowe niniejszej Strategii i adresowany jest do wszystkich obecnych jak i potencjalnych mieszkańców Gminy, których warunki i poziom życia odbiegają od przeciętnego.

W oparciu o dokonaną analizę SWOT, dotychczasowe doświadczenia pracowników GOPS w Topólce oraz rzeczywiste potrzeby społeczne, sformułowano następujące **priorytetowe obszary:**

- I. **Osoby bezrobotne.**
- II. **Osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym**
- III. **Osoby starsze.**
- IV. **Osoby niepełnosprawne.**
- V. **Rodzina.**

Dla każdego z ww. obszarów wyznaczono **cel strategiczny**, które ułatwią realizację celu głównego.

Cel strategiczny 1. Łagodzenie skutków bezrobocia na terenie Gminy Topólka.

Cel strategiczny 2. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu rodzin z terenu Gminy Topólka dotkniętych ubóstwem.

Cel strategiczny 3. Zapewnienie wsparcia dla osób starszych i ich aktywizacja.

Cel strategiczny 4. Poprawa warunków społecznego funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej.

Cel strategiczny 5. Umacnianie rodzin z terenu Gminy Topólka w ich prawidłowym funkcjonowaniu.

6. Kierunki niezbędnych działań

Aby móc skutecznie realizować Strategię, konieczne jest wskazanie niezbędnych działań w ramach zdefiniowanych celów strategicznych. Działania te zostały zapisane w postaci celów operacyjnych.

Tabela 28. Kierunki niezbędnych działań

Cel strategiczny	Cele operacyjne – kierunki niezbędnych działań
<p>Cel strategiczny 1. Łagodzenie skutków bezrobocia na terenie Gminy Topólka.</p>	<p>1.1. Organizowanie projektów na rzecz przeciwdziałania bezrobociu (m.in. szkoleń dla bezrobotnych, przekwalifikowania, pomoc w otwieraniu własnej działalności gospodarczej).</p> <p>1.2. Organizowanie wspólnie z PUP w Radziejowie zatrudnienia dla osób długotrwale bezrobotnych w ramach prac społecznie użytecznych.</p> <p>1.3. Organizowanie prac interwencyjnych i robót publicznych.</p> <p>1.4. Wspieranie bezrobotnych w poszukiwaniu pracy.</p>
<p>Cel strategiczny 2. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu rodzin z terenu Gminy Topólka dotkniętych ubóstwem.</p>	<p>2.1. Udzielanie pomocy materialnej rodzinom ubogim.</p> <p>2.2. Zatrudnienie asystenta rodziny w rodzinach z dysfunkcjami opiekuńczo-wychowawczymi.</p> <p>2.3. Wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w nabywaniu nowych kwalifikacji, kompetencji zawodowych i społecznych.</p> <p>2.4. Włączenie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym do aktywnych form wsparcia prowadzonych przez GOPS w Topólce.</p>
<p>Cel strategiczny 3. Zapewnienie wsparcia dla osób starszych i ich aktywizacja.</p>	<p>3.1. Rozwój środowiskowych form opieki dla osób starszych.</p> <p>3.2. Zwiększenie udziału osób starszych w rekreacji, kulturze i wypoczynku.</p> <p>3.3. Dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do potrzeb osób starszych.</p> <p>3.4. Rozwój wolontariatu na rzecz pomocy seniorom.</p>
<p>Cel strategiczny 4. Poprawa warunków społecznego funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej.</p>	<p>4.1. Zapewnienie wsparcia psychologicznego i społecznego osobom niepełnosprawnym, w tym z zaburzeniami psychicznymi.</p> <p>4.2. Likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej.</p> <p>4.3. Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych.</p> <p>4.4. Udzielenie wsparcia finansowego rodzinom z niepełnosprawną osobą.</p> <p>4.5. Zapewnienie dostępu do rehabilitacji.</p> <p>4.6. Zapewnienie aktywnego udziału osobom niepełnosprawnym w życiu kulturalno-społecznym Gminy.</p>
<p>Cel strategiczny 5. Umacnianie rodzin z terenu Gminy Topólka w ich prawidłowym funkcjonowaniu.</p>	<p>5.1. Zapewnienie odpowiedniego systemu wsparcia dla rodzin z dysfunkcjami.</p> <p>5.2. Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju.</p> <p>5.3. Wzmacnianie integracji członków rodzin z terenu Gminy.</p>

Źródło: Opracowanie własne

7. Sposób realizacji strategii oraz jej ramy finansowe

Sposób realizacji Strategii

Realizacja postanowień Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest obowiązkiem władzy wykonawczej Gminy, a więc Wójta Topólki. Dysponuje on niezbędnym w tym celu aparatem wykonawczym. We wprowadzaniu w życie poszczególnych celów czynnie uczestniczyć będą wszystkie podmioty realizujące zadania Gminy w zakresie pomocy społecznej, natomiast Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Topólce będzie koordynatorem realizacji celów wskazanych w Strategii.

Ponadto, w realizacji Strategii można oczekiwać wsparcia i pomocy niżej wymienionych instytucji:

- Powiatowego Urzędu Pracy;
- Gminnej Komisji d.s. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Posterunku Policji w Topólce;
- placówek oświatowych, kulturalnych i sportowych z terenu Gminy Topólka;
- organizacji społecznych i innych instytucji i placówek.

Niniejsza Strategia będzie również wdrażana poprzez realizację gminnych programów i projektów realizowanych przez ww. podmioty i instytucje współdziałające na poziomie Gminy. Do najważniejszych programów i narzędzi służących wdrożeniu Strategii należy zaliczyć:

- gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii,
- lokalny program pomocy społecznej na lata 2014-2020,
- programy i projekty związane z przeciwdziałaniem bezrobociu i aktywizacją zawodową mieszkańców, współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Działania określone w niniejszej Strategii mogą być realizowane na różnych poziomach - począwszy od samodzielnej realizacji działania przez GOPS lub inne podmioty, poprzez współpracę partnerską, aż po zlecenie realizacji zadań publicznych podmiotom zewnętrznym w trybie określonym przepisami prawa.

Programy i projekty muszą być zbieżne z założeniami Strategii oraz tak zaplanowane, aby wpisywały się w strukturę celu głównego Strategii lub celów szczegółowych, zaś efekty realizacji programu lub projektu wpływały na osiągnięcie celu głównego Strategii.

Ramy finansowe Strategii

Jednym z warunków realizacji celów zawartych w każdej strategii jest jej finansowanie. Zakłada się, że ramy finansowe „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Topólka” obejmują lata 2015-2020, gdyż w tym okresie będą realizowane w sposób ciągły zdefiniowane cele strategiczne i operacyjne.

Przewiduje się, że realizacja proponowanych celów i działań nastąpi przy wykorzystaniu następujących źródeł finansowania:

- środki własne pochodzące z budżetu gminy finansowane z jej dochodów;
- środki przekazane gminie z budżetu państwa (dotacje);
- środki funduszu krajowego (PFRON);
- projekty systemowe i konkursowe w ramach środków rządowych, ministerialnych oraz Unii Europejskiej;
- środki pochodzące z funduszy pomocowych Unii Europejskiej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny).

8. Monitoring i wskaźniki pomiaru stopnia realizacji strategii

Realizacja strategii będzie monitorowana w oparciu o założone wskaźniki monitoringu, w tym:

1. w obszarze ludności:
 - przyrost naturalny;
 - saldo migracji;
 - liczba klientów pomocy społecznej;
 - powody korzystania z pomocy;
 - formy udzielanej pomocy.
2. w obszarze rynku pracy:
 - liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych.
3. w obszarze edukacji:
 - liczba dzieci w szkołach i przedszkolach;
 - liczba ludności z podziałem na wykształcenie;
 - liczba programów i projektów przyjętych do realizacji;
 - ilość środków finansowych przeznaczonych na poszczególne działania zaplanowane w strategii.

Dane do pomiaru wskaźników pozyskiwane będą z :

- danych statystycznych GUS,
- Urzędu Gminy w Topólce,

- placówek oświatowych z terenu gminy,
- Posterunku Policji,
- Powiatowego Urzędu Pracy,
- ze sprawozdań GOPS, sprawozdań z realizacji gminnych programów i projektów.

Monitorowanie umożliwi:

- bieżącą ocenę realizacji programów i zadań oraz osiągnięcia celów,
- prognozowanie ewentualnych zmian warunków realizacji,
- dokonanie bieżących korekt i poprawek,
- podjęcie działań zabezpieczających i naprawczych,
- informowanie społeczności lokalnej o uzyskanych wynikach.

Wskaźnikiem realizacji celów strategicznych będzie nie tylko zmniejszająca się ilość świadczeniobiorców oraz zmniejszanie się strumienia środków na bezpośrednie wsparcie najbardziej potrzebujących, ale przede wszystkim poziom zadowolenia mieszkańców Gminy z jakości życia na terenie Gminy Topólka. Jakość życia na terenie Gminy będzie z kolei weryfikowana na podstawie mierników zawartych w tabeli 30.

Tabela 29. Wskaźniki realizacji kierunków niezbędnych działań

Cel strategiczny	Cele operacyjne – kierunki niezbędnych działań	Wskaźnik realizacji działania
<p>Cel strategiczny 1. Łagodzenie skutków bezrobocia na terenie Gminy Topólka.</p>	<p>1.1. Organizowanie projektów na rzecz przeciwdziałania bezrobociu (m.in. szkoleń dla bezrobotnych, przekwalifikowania, pomoc w otwieraniu własnej działalności gospodarczej).</p> <p>1.2. Organizowanie wspólnie z PUP w Radziejowie zatrudnienia dla osób długotrwale bezrobotnych w ramach prac społecznie użytecznych.</p> <p>1.3. Organizowanie prac interwencyjnych i robót publicznych.</p> <p>1.4. Wspieranie bezrobotnych w poszukiwaniu pracy.</p>	<p>– liczba zorganizowanych projektów,</p> <p>– liczba przeprowadzonych szkoleń dla osób bezrobotnych,</p> <p>– liczba przekwalifikowanych osób bezrobotnych,</p> <p>– liczba osób bezrobotnych biorących udział w szkoleniach.</p> <p>– liczba osób bezrobotnych zatrudnionych w ramach prac społecznych.</p> <p>– liczba osób bezrobotnych zatrudnionych w ramach prac interwencyjnych i robót publicznych.</p> <p>– liczba osób bezrobotnych, które znalazły zatrudnienie,</p> <p>– liczba osób bezrobotnych, którym udzielono wsparcia w znalezieniu pracy.</p>
<p>Cel strategiczny 2. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu rodzin z terenu Gminy Topólka dotkniętych ubóstwem.</p>	<p>2.1. Udzielanie pomocy materialnej rodzinom ubogim.</p> <p>2.2. Zatrudnienie asystenta rodziny w rodzinach z dysfunkcjami opiekuńczo-wychowawczymi.</p> <p>2.3. Wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w nabywaniu nowych kwalifikacji, kompetencji zawodowych i społecznych.</p> <p>2.4. Włączenie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym do aktywnych form wsparcia prowadzonych przez GOPS w Topólcie.</p>	<p>– liczba rodzin, które skorzystały z pomocy asystenta rodziny.</p> <p>– liczba osób objętych wsparciem,</p> <p>– liczba osób, które nabyły nowe kwalifikacje i kompetencje zawodowe.</p> <p>– liczba osób objętych aktywnymi formami wsparcia.</p>
<p>Cel strategiczny 3. Zapewnienie wsparcia dla osób starszych i ich</p>	<p>3.1. Rozwój środowiskowych form opieki dla osób starszych.</p>	<p>– liczba pielęgniarek środowiskowych,</p> <p>– liczba mieszkań chronionych,</p> <p>– liczba ośrodków oferujących pomoc osobom starszym.</p>

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY TOPÓŁKA
NA LATA 2015-2020

Cel strategiczny	Cele operacyjne – kierunki niezbędnych działań	Wskaźnik realizacji działania
<p>aktywizacja</p> <p>Cel strategiczny 4. Poprawa warunków społecznego funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej.</p>	<p>3.2. Zwiększenie udziału osób starszych w rekreacji, kulturze i wypoczynku.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba ofert kulturalnych skierowanych do osób starszych, - liczba ofert w zakresie aktywnego wypoczynku skierowana do osób starszych.
	<p>3.3. Dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do potrzeb osób starszych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba lekarzy udzielających pomocy osobom starszym.
	<p>3.4. Rozwój wolontariatu na rzecz pomocy seniorom.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba zgłoszonych wolontariuszy, - liczba osób starszych, którym udzielono pomocy w ramach wolontariatu.
	<p>4.1. Zapewnienie wsparcia psychologicznego i społecznego osobom niepełnosprawnym, w tym z zaburzeniami psychicznymi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób niepełnosprawnych, którym udzielono wsparcia psychologicznego i społecznego, - liczba osób z zaburzeniami psychicznymi, którym udzielono wsparcia psychologicznego i społecznego, - liczba udzielonych porad psychologicznych.
	<p>4.2. Likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba obiektów użyteczności publicznej, w których zniesiono bariery architektoniczne.
	<p>4.3. Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w szkoleniach, - liczba osób niepełnosprawnych, które uzyskały zatrudnienie w wyniku odbytych szkoleń.
<p>4.4. Udzielenie wsparcia finansowego rodzinom z niepełnosprawną osobą.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba rodzin z osobą niepełnosprawną, którym udzielono wsparcia finansowego, - liczba osób niepełnosprawnych, którym udzielono wsparcia finansowego, - wysokość udzielonego wsparcia finansowego. 	
<p>4.5. Zapewnienie dostępu do rehabilitacji.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba ofert w zakresie dostępu do rehabilitacji skierowanych do osób niepełnosprawnych przez Gminę. 	
<p>4.6. Zapewnienie aktywnego udziału osobom niepełnosprawnym</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób niepełnosprawnych biorących udział w imprezach kulturalnych na terenie Gminy, - liczba imprez kulturalnych, w których udział mogą brać osoby 	

Cel strategiczny	Cele operacyjne – kierunki niezbędnych działań	Wskaźnik realizacji działania
<p>Cel strategiczny 5. Umocnienie rodzin z terenu Gminy Topólka w ich prawidlowym funkcjonowaniu.</p>	<p>w życiu kulturalno-społecznym Gminy.</p> <p>5.1. Zapewnienie odpowiedniego systemu wsparcia dla rodzin z dysfunkcjami.</p> <p>5.2. Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju.</p> <p>5.3. Wzmacnianie integracji członków rodzin z terenu Gminy.</p>	<p>niepełnosprawne.</p> <ul style="list-style-type: none"> - wysokość świadczeń pieniężnych przyznanych rodzinom z dysfunkcjami, - liczba rodzin korzystających ze wsparcia GOPS, - liczba utworzonych grup wsparcia dla rodzin z dziećmi sprawującymi problemy wychowawcze. <ul style="list-style-type: none"> - liczba dzieci i młodzieży objętych programem dożywiania, - liczba dzieci młodzieży korzystających z wypoczynku zimowego i letniego, - liczba organizowanych zajęć w ramach świetlic socjoterapeutycznych, - liczba dzieci i młodzieży objętych pomocą OPS. <ul style="list-style-type: none"> - liczba spotkań z psychologiem, zorganizowanych dla rodziców i dzieci sprawujących problemy wychowawcze, - liczba rodzin objętych wsparciem w zakresie wzmacniania integracji jej członków.

Źródło: Opracowanie własne

9. Spis tabel

Tabela 1. Liczebność Gminy Topólka z podziałem na płeć.....	7
Tabela 2. Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Topólka w 2013 r.	9
Tabela 3. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym oraz poprodukcyjnym w latach 2008-2013.....	10
Tabela 4. Poziom wykształcenia mieszkańców Gminy Topólka.....	11
Tabela 5. Poziom wykształcenia mieszkańców powiatu radziejowskiego	12
Tabela 6. Migracje na pobyt stały gminne wg typu i kierunku	13
Tabela 7. Przyrost naturalny.....	14
Tabela 8. Podmioty gospodarcze działające na terenie Gminy Topólka w latach 2008-2013	15
Tabela 9. Zasoby mieszkaniowe na terenie Gminy Topólka	17
Tabela 10. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne [%]	18
Tabela 11. Szkoły i placówki znajdujące się na terenie Gminy Topólka (stan na 31.12.2013r.)	19
Tabela 12. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego	20
Tabela 13. Świadczenia społeczne w ramach zadań własnych Gminy Topólka (stan na dzień 31.12.2013 r.).....	25
Tabela 14. Liczba beneficjentów pomocy społecznej oferowanej przez GOPS w Topólce ...	26
Tabela 15. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Topólka w latach 2008-2013.....	30
Tabela 16. Charakterystyka osób bezrobotnych na terenie Gminy Topólka.....	30
Tabela 17. Liczba osób niepełnosprawnych na terenie Gminy Topólka.....	32
Tabela 18. Liczba osób objętych pomocą GOPS w Topólce z powodu niepełnosprawności	33
Tabela 19. Uzależnienia alkoholowe na terenie Gminy Topólka	35
Tabela 20. Liczba osób objętych pomocą GOPS w Topólce, które spełniły kryterium do uzyskania pomocy	37

Tabela 21. Osoby starsze na terenie Gminy Topólka w 2013 r.....	39
Tabela 22. Analiza SWOT	42
Tabela 23. Prognoza przyrostu naturalnego w Gminie Topólka do 2020 roku	44
Tabela 24. Prognoza salda migracji w Gminie Topólka do 2020 roku.....	44
Tabela 25. Prognoza liczby ludności Gminy Topólka.....	45
Tabela 26. Prognoza struktury wiekowej mieszkańców Gminy Topólka do 2020 roku.....	45
Tabela 27. Prognoza zmian problemów społecznych na terenie Gminy w wyniku realizacji Strategii rozwiązywania problemów społecznych	47
Tabela 28. Kierunki niezbędnych działań	50
Tabela 29. Wskaźniki realizacji kierunków niezbędnych działań	54

10. Spis wykresów

Wykres 1. Struktura ludności Gminy Topólka według płci.....	8
Wykres 2. Migracje w Gminie Topólka.....	13
Wykres 3. Urodzenia żywe i zgony	14
Wykres 4. Struktura działalności gospodarczej na terenie Gminy Topólka w 2013 r. wg sekcji PKD 2007	16

11. Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie Gminy Topólka na tle powiatu radziejowskiego i województwa kujawsko-pomorskiego	6
Rysunek 2. Przewidywany stan lokali mieszkalnych w latach 2011-2015	18

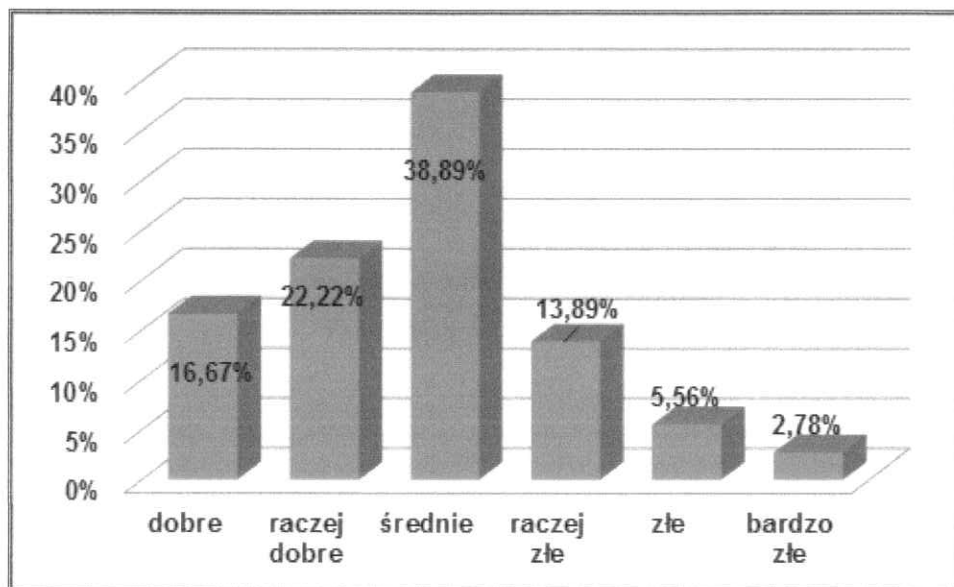
12. Załączniki

Załącznik 1. Wyniki badania ankietowego	
---	--

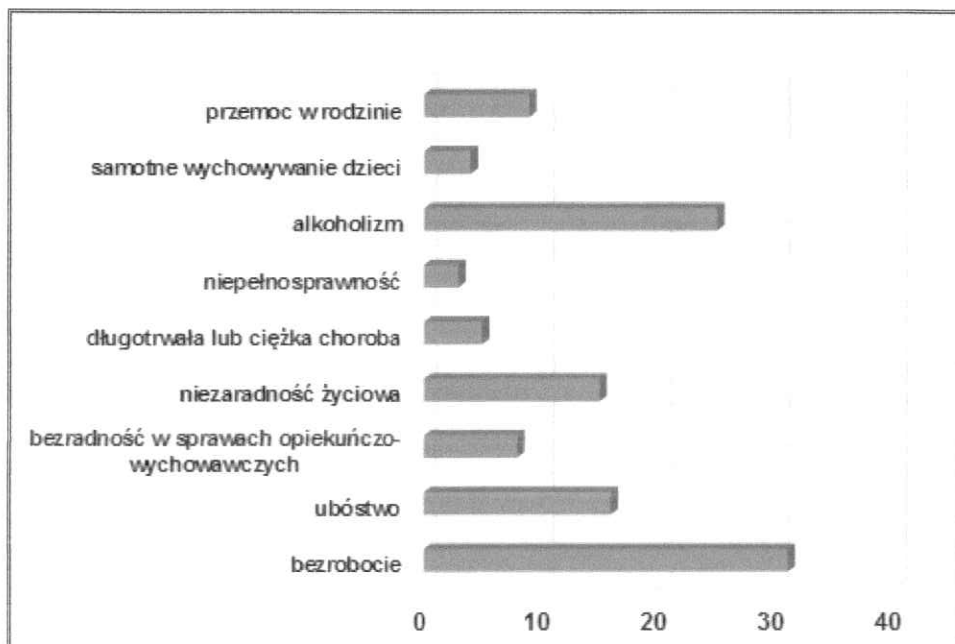
ZAŁĄCZNIK 1.

**WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO
(OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE ANKIET)**

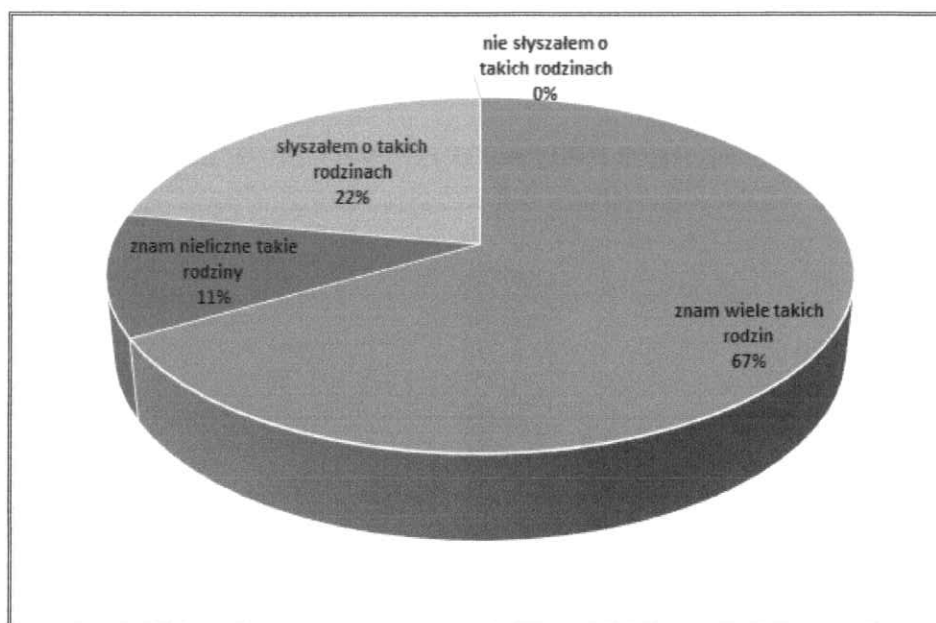
1. Jak oceniają Państwo aktualne warunki życia mieszkańców gminy?

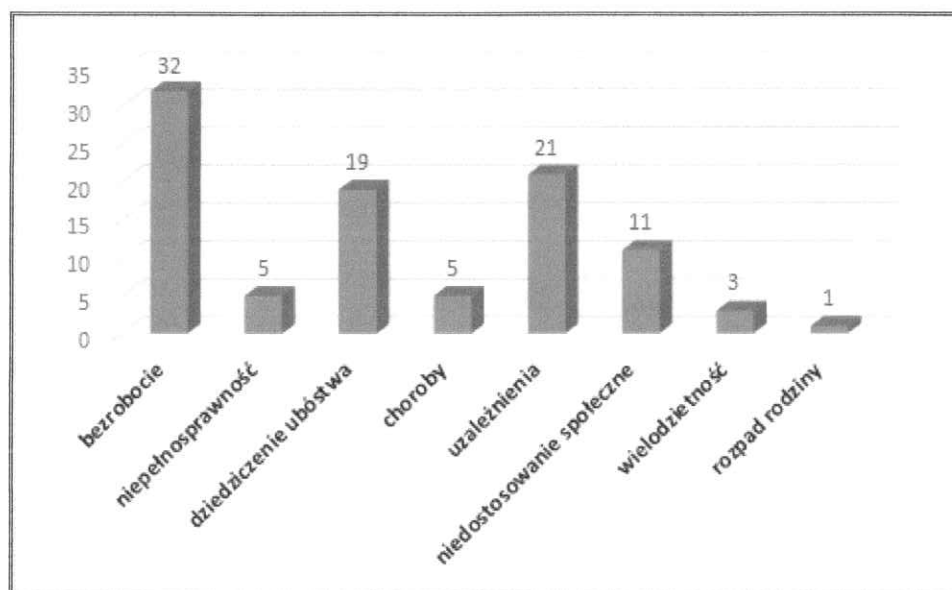
2. Jakie są według Państwa główne przyczyny problemów społecznych mieszkańców, powodujące trudne warunki życia?

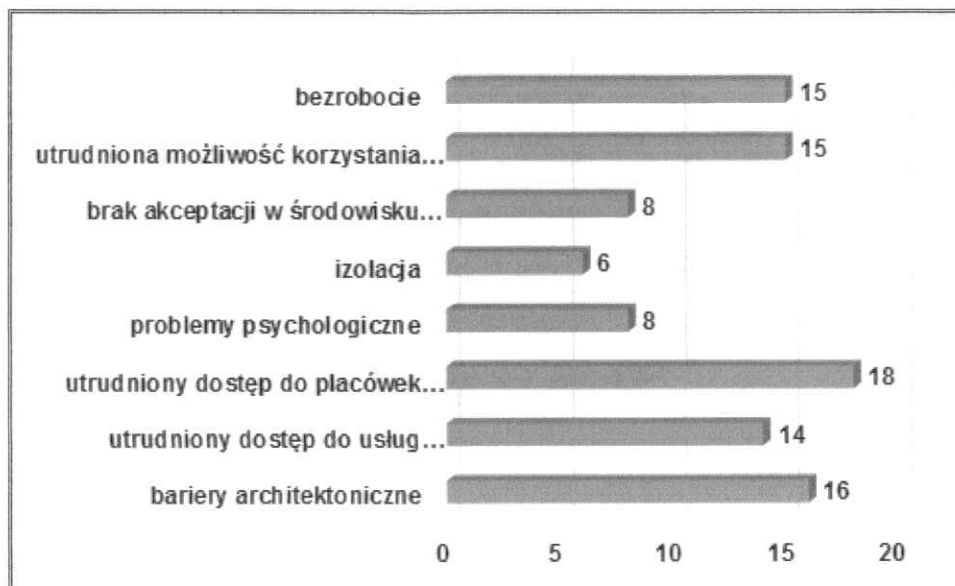
3. Czy Państwa zdaniem na terenie Gminy jest dużo rodzin ubogich?

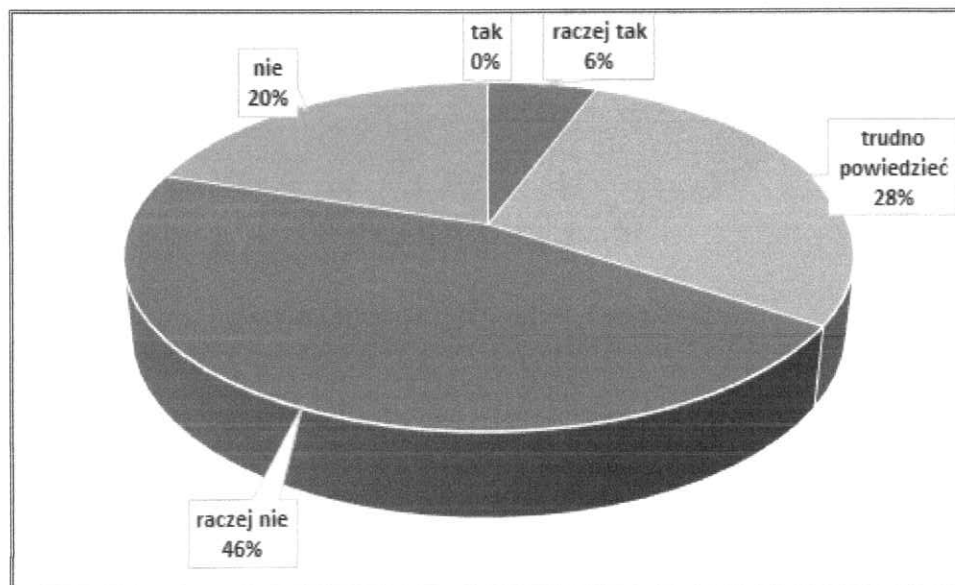
4. Jakie są Państwa zdaniem przyczyny popadania w ubóstwo?

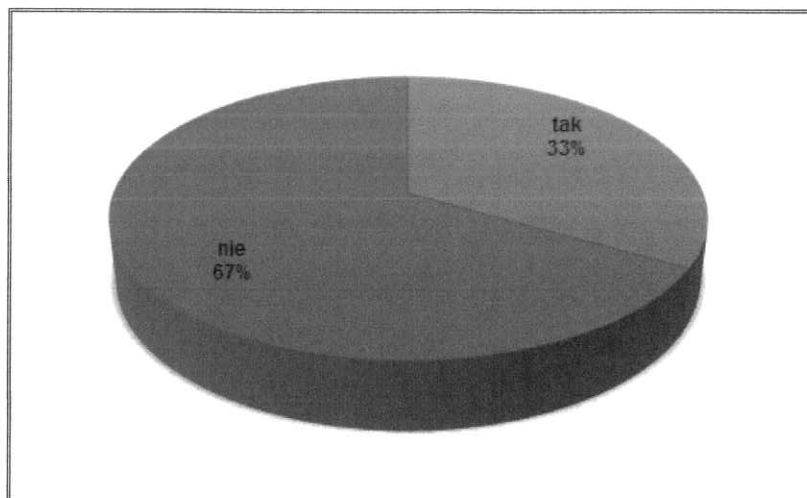
5. Z jakimi problemami społecznymi najczęściej spotykają się osoby niepełnosprawne?

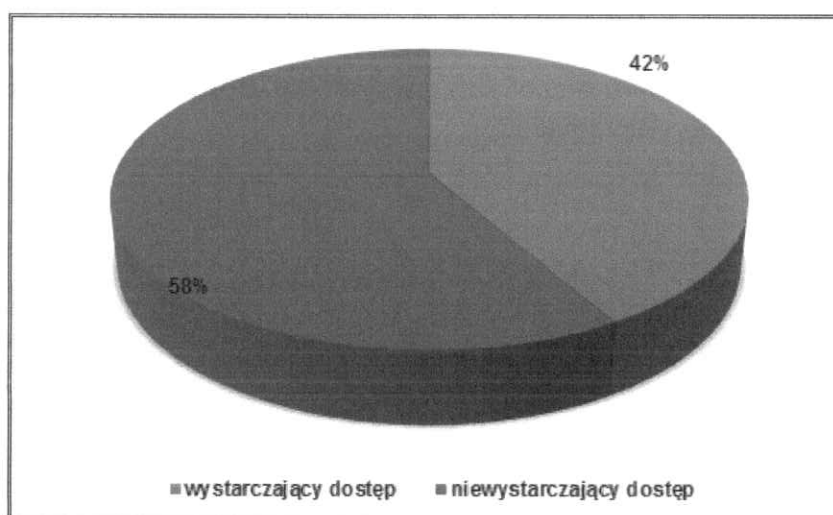
6. Czy oferta pomocy dla osób niepełnosprawnych (np. dostęp do placówek rehabilitacyjnych) jest wystarczająca?

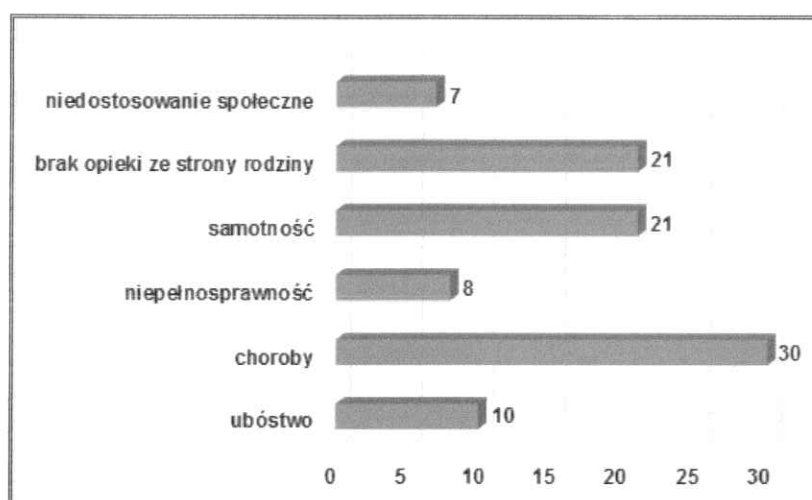
7. Czy w skład Państwa rodziny wchodzi osoba długotrwale chora?

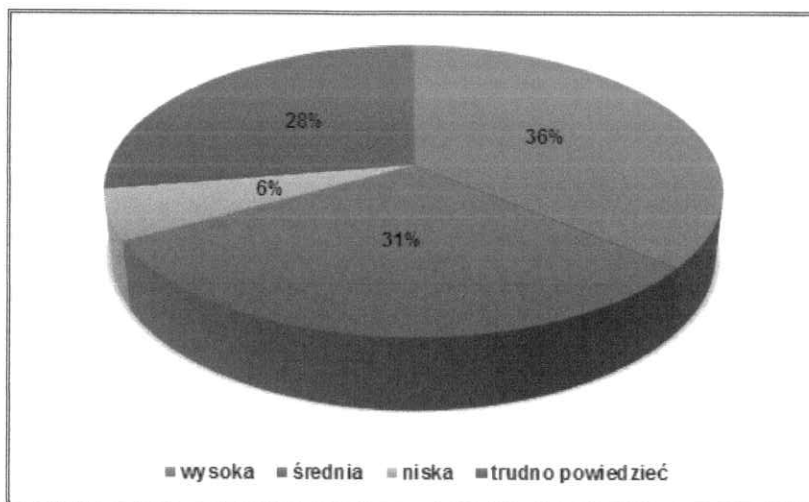
8. Czy dostęp do placówek opieki zdrowotnej na terenie Gminy jest wystarczający?

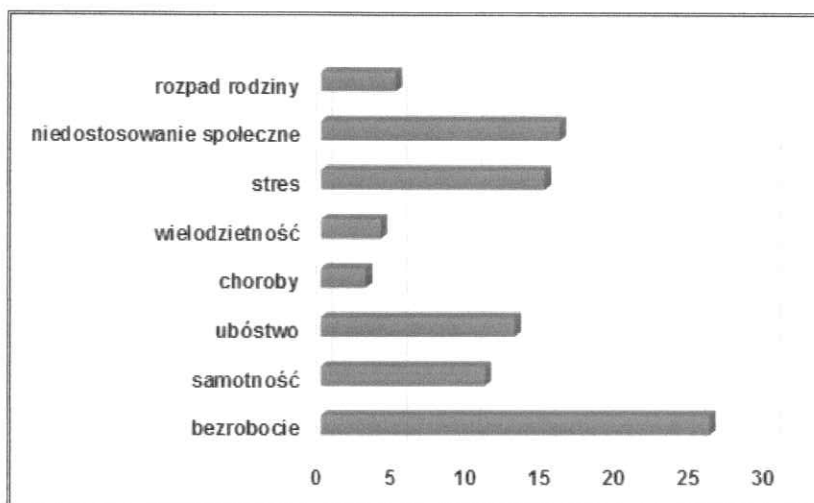
9. Z jakimi problemami społecznymi najczęściej borykają osoby starsze?

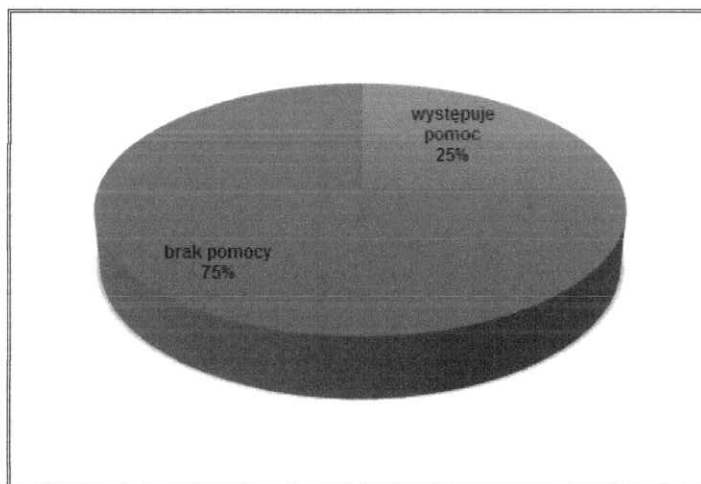
10. Jaka jest skala problemu uzależnień na terenie Gminy?

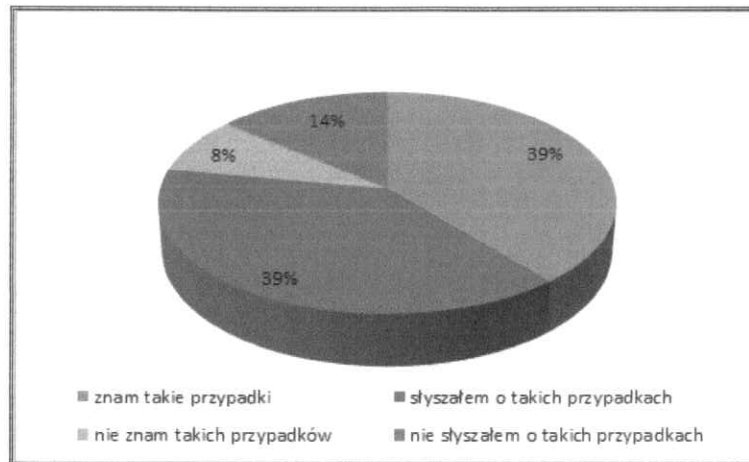
11. Jakie są przyczyny występowania uzależnień?

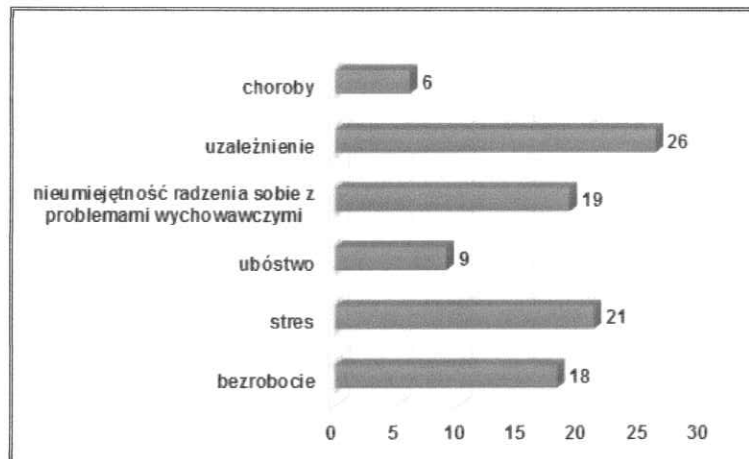
12. Czy na terenie Gminy dostępna jest jakaś forma pomocy dla osób uzależnionych?

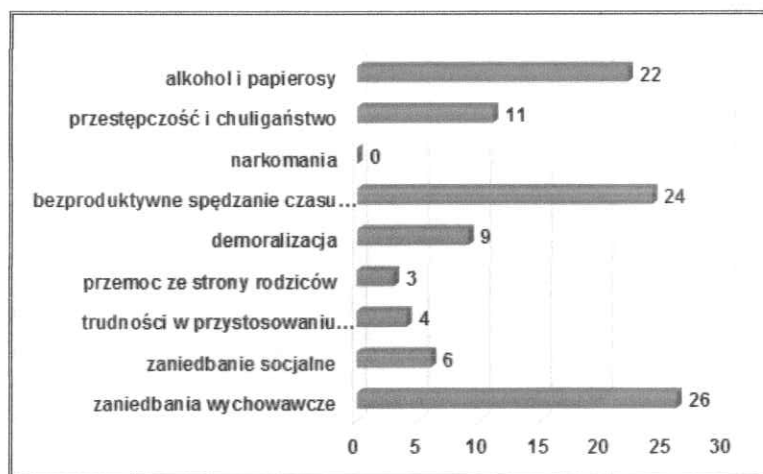
13. Czy na terenie Gminy występuje zjawisko przemocy domowej?

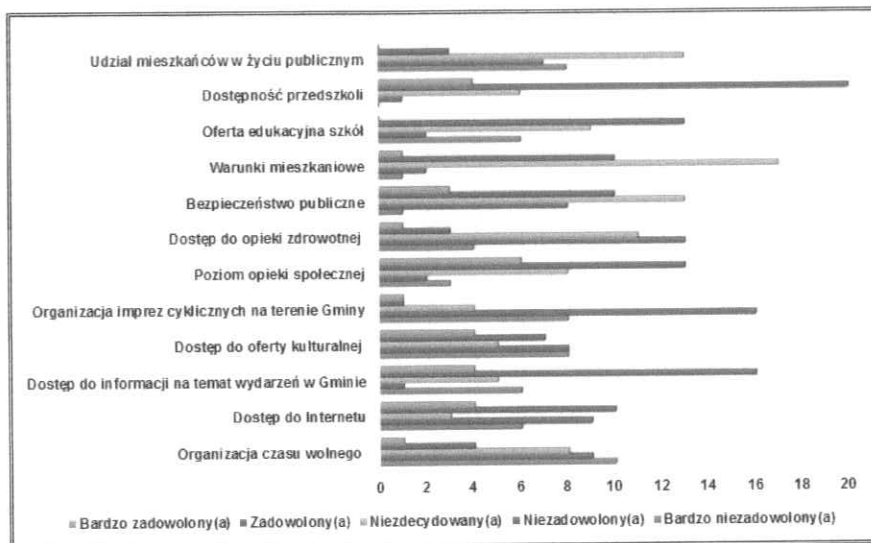
14. Jakie są – według Państwa – przyczyny przemocy domowej?

15. Jakie negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży dostrzegacie Państwo najczęściej?

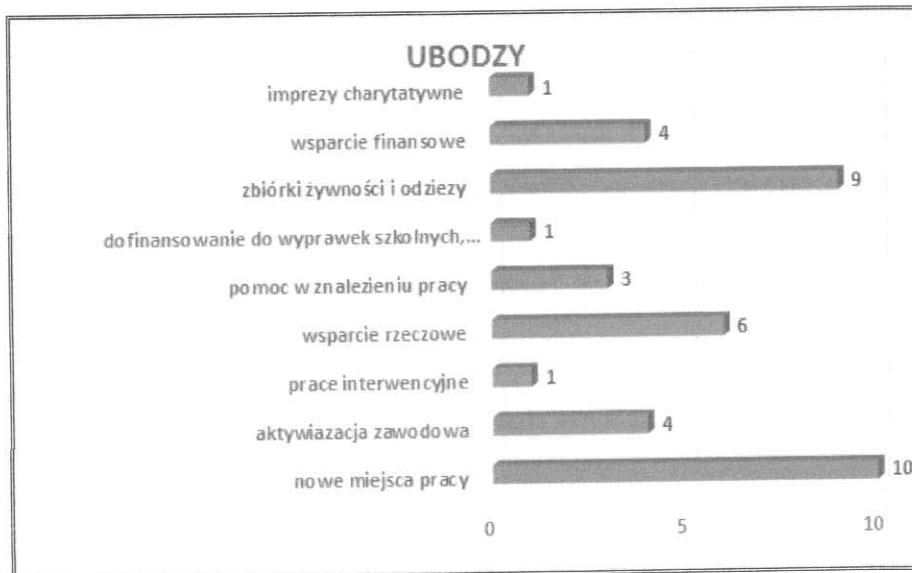

16. W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony z następujących warunków życia w Gminie?

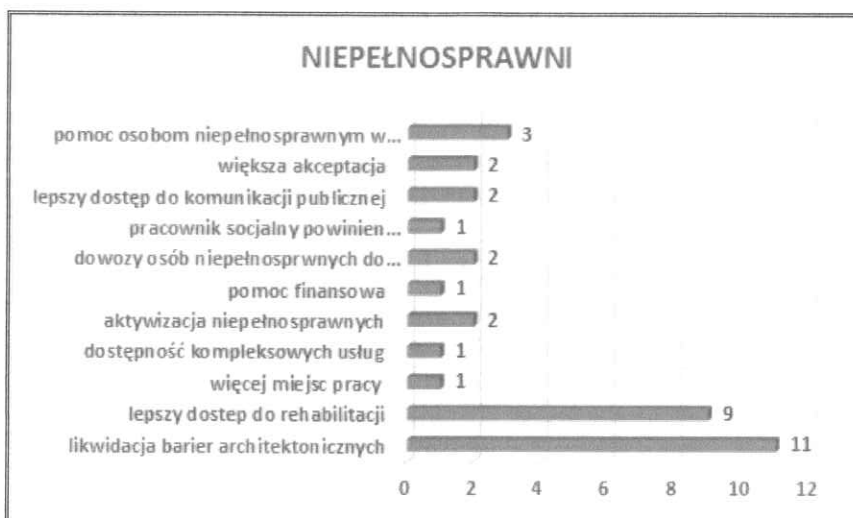

17. Co - Państwa zdaniem - należy zrobić, aby przeciwdziałać negatywnym zjawiskom na terenie Gminy w następujących obszarach:

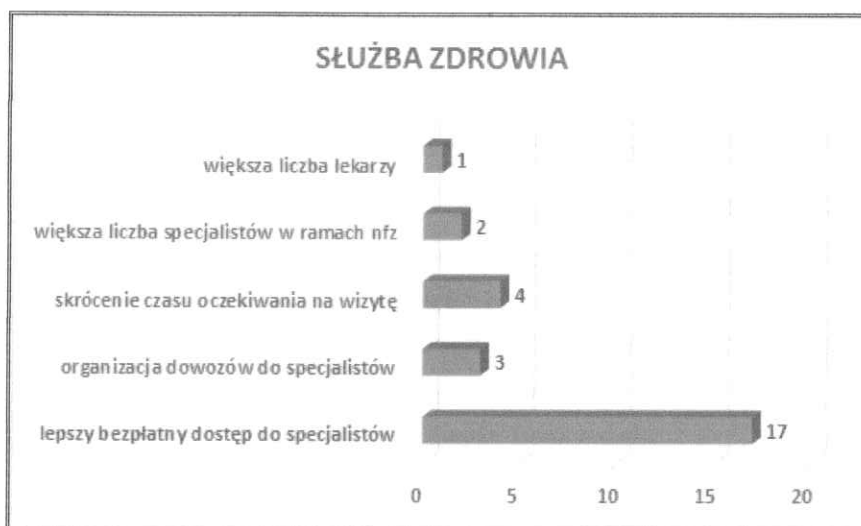
a) działania w zakresie wsparcia ubogich:

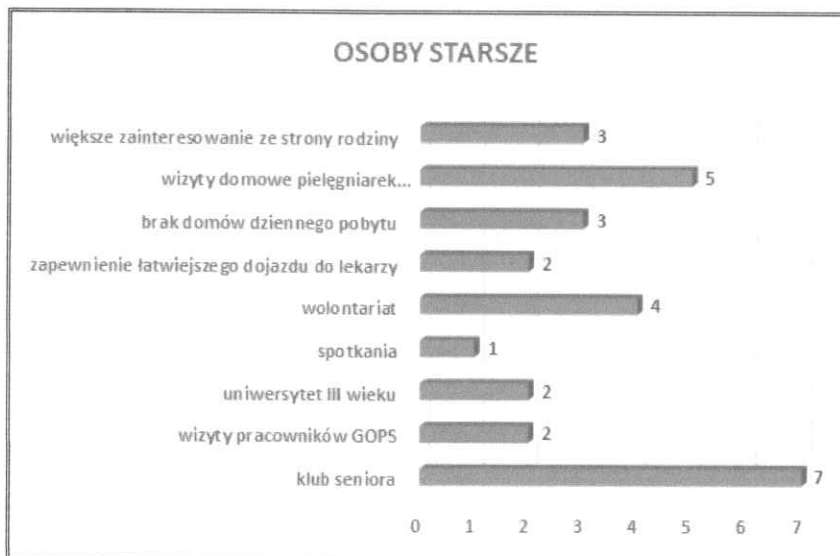
b) działania w zakresie poprawy sytuacji niepełnosprawnych:

c) działania w zakresie poprawy dostępu do służby zdrowia:

d) działania na rzecz osób starszych:

e) działania w zakresie bezpieczeństwa:

